

I

AZ OSZK 1967-BEN

Az Országos Széchényi Könyvtár 1967. évi működése

Az 1967. évvel könyvtárunk életének és munkájának egy jelentős periódusa, a Várba való felköltözés előkészületének zárószakasza kezdődött meg.

Ennek az időszaknak programját részint a könyvtárunk előtt álló közvetlen, részint az országos könyvtáriügy szükségleteiből következő feladatok szabták meg.

Saját szükségleteinket *Az Országos Széchényi Könyvtár 1967—1969. évi feladatterve* c. dokumentum összegezte, mely munkánk középpontjába a Várba való felköltözéssel összefüggő ún. rekonstrukciós feladatokat állította, az egyéb szolgáltatások fejlesztését pedig csak a fő feladatok teljesítésétől függően vette tervbe. Az országos könyvtáriügyet illetően pedig könyvtárunk munkáját azok a feladatok határozták meg, amelyek egyrészt a Művelődésügyi Minisztérium által közzétett *A tudományos és szakkönyvtáriügy főbb célkitűzései a harmadik öt éves tervben* című irányelvekből, másrészt az év folyamán napirendre került népgazdasági információs rendszer megteremtésének könyvtári vonatkozású feladataiból háramlottak könyvtárunkra.

Az 1967. évre kitűzött feladatok teljesítésében jelentős eredményként értékeljük azt, hogy állományunk 1965-ben megkezdett revíziójában az 1967. évi harmadik szakasz végrehajtásával az állomány közel háromnegyede már számbavételt nyert. Állományunk gyarapítása és kiegészítése szempontjából pedig azt, hogy befejeztük a több mint egy évtizede óta ömlesztetten tárolt, a százezer kötetet meghaladó másodpéldányaink rendezését.

Jelentőségében nem kisebb eredményt jelentett az az előrehaladás, amit a leendő várbeli kézikönyvtárak összeállításában és katalógusaink rekonstrukciójában értünk el. A már ténylegesen felállított kézikönyvtári kötetek száma ez év végével a harmincezret meghaladja. Ide tartozóként említjük meg az ez év májusában kísérleti jelleggel megnyitott irodalmi szakolvasótermet is.

Ezeket az eredményeket azok a negatívumok és nehézségek kísérik, melyek az egyes feladatok (pl. a védett hírlapok mikrofilmen való olvastatása stb.) végrehajtásának időleges eltolódásából, valamint erőforrásaink elégtelenségéből, szűkre szabott lehetőségeinkből következnek. Így pl. kényszerű visszalépés volt az év folyamán állományi anyagunk archivális részének beládázása és külső helyekre való kitelepítése, hogy raktári férőhely-szükségletünket biztosíthassuk. De ide számíthatjuk könyvtárunk új otthona építésének elhúzódását, állományvédelmi problémáink megoldatlanságát, ezen belül hírlapállományunk pusztulásának egyre fenyegetőbb veszélyét, általában könyvtárunk technikai elmaradottságát.

A következőkben könyvtárunk munkájáról a lehetőségnek megfelelő részletességgel számolunk be. Beszámolónk első három részében (ide tartozóan a táblázatokban is) könyvtárunk gyűjteményi és központi munkáját, a negyedik részben a könyvtárunk szervezeti keretei között működő Könyvtártudományi és Módszertani Központ munkáját tárgyaljuk.

I. A KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYI MUNKÁJA

Állománygyarapítás

Könyvtárunk állománya az 1967. év folyamán 63 501 kötet könyvvel*, 4 457 évfolyam időszaki kiadvánnyal, összesen, ha a különgyűjteményi darabokat is tekintetbe vesszük, 176 086 könyvtári egységgel növekedett. Ezekben a jelentős számokban az intézmény általánossága, nemzeti könyvtári jellege tükröződik. Az előző évvel szemben az időszaki kiadványoknál és a kisnyomtatványoknál szándékolt csökkenés jelentkezett, ugyanis az előbbieknél kisebbre fogtuk a két-példányos gyűjtés területét, a kisnyomtatványoknál pedig szűkítettük a gyűjtőkört. Ennek ellenére az 1967. évi állománygyarapodás meghaladta az előző évét. (Ld. ide vonatkozóan az 1–2. sz. táblázatokat.)

Állománygyarapodásunk adatait és állománygyarapítási munkánkat elemezve két egymással összefüggő kérdést kell kiemelnünk.

Elsőként — miután könyvtárunk állománygyarapodásánál a kötelespéldányok mennyisége adott — a vétel útján történő beszerzések évek óta tapasztalható fokozatos csökkenését említjük. Jelentkezik ez a rovat egészénél (1966-ban 30 082 db, 1967-ben 21 894), de elsősorban, több esztendő távlatában a könyveknél. Itt a fejlődés oly erősen csökkenő tendenciájú, hogy négy év alatt a vétel az 1964. évi mennyiség 36 százalékára esett vissza (1964-ben 11 053 kötet, 1967-ben 4041). Más oldalról világítja meg ezt az a tény, hogy 1964-ben a könyvbeszerzésnek még 23 százalékát, 1967-ben pedig már csak 6 százalékát adták a vásárolt könyvek.

Gyarapítási osztályunk elemzése szerint ez elsősorban a könyvek árának drágulására vezethető vissza, amit még az a tény is súlyosbított, hogy ugyanakkor a rendelkezésünkre álló beszerzési hitelkeretek is évről évre zsugorodtak.

Szerzeményezésünk adatai által igazoltan a vásárolt könyvek kötetenkénti átlagára az említett időszakban külföldi könyveknél kétszeresére (1964-ben 179 Ft, 1967-ben 353 Ft), belföldi viszonylatban pedig másfélszeresére (1964-ben 49 Ft, 1967-ben 73 Ft) emelkedett. (Könyvtárunknál ez a viszonylag magas árszint természetes, miután részint az állományunkból hiányzó ritka kiadványokat kutatjuk, részint az általunk vásárolt anyagban igen magas a legdrágább kiadványok, a lexikonok, kézikönyvek, bibliográfiák, általában a segédkönyvek aránya.)

A könyváraknak ezt a folyamatos és erőteljes emelkedését csak a hitelkeretek hasonló arányú növelésével lehetett volna kiegyensúlyozni. Ezzel a folyamattal azonban a hitelkeretek nemhogy lépést nem tartottak, hanem fokozatosan csökkentek.

* Könyvtárunk „nagyállományaként” ismert könyvraktárában, így a gyarapodás adataiban is a könyvek, brosrák, jegyzetek, különnyomatok egy egységben vannak.

Fentiekkel összefüggésben, de gyarapítási munkánk súlypontjaként, egyben nehézségeink egyik forrásaként emeljük ki, hogy éppen ezekben az években került előtérbe könyvtárunk új feladataként a Várra tervezett, több tízezer kötetet jelentő kézikönyvtárak megteremtésének feladata. Miután ugyanakkor maradéktalanul fennállanak régi kötelezettségeink is a hiánypótlás és a kurrens irodalom beszerzése terén, nyilvánvaló, hogy az adott keretek között a feladat megoldatlan maradt annak ellenére, hogy a kézikönyvtári beszerzést kiemelt feladattá nyilvánítottuk és érdekében egyéb területen korlátozásokat vezettünk be. Így az 1967. évben vásárolt 4041 kötetből (annak több mint 80 százalékát) 3228 kötetet kézikönyvtáraink részére szereztünk be.

A súlyponti feladattá tett kézikönyvtár-építési munkálataink keretében mind a négy tervezett kézikönyvtár vonatkozásában folytatódott a megalapozó munka. Az (1) központi tájékoztató kézikönyvtár számára 4872 tételt vettek nyilvántartásba. A (2) irodalomtudományi kézikönyvtár részére befejeződött a magyar irodalomtörténet anyagának feldolgozása, a külföldi irodalmak kijelölése során — az ETO rendjében — a szláv irodalmakig jutottak el és mintegy 6036 mű kijelölését végezték el. Elkészítették a külföldi eminens szerzők 180 nevet tartalmazó jegyzékét és az idegen nyelvű irodalmak legfontosabb összefoglalásainak és részmonográfiáinak 181 tételből álló első jegyzékét. A (3) történettudományi kézikönyvtár anyaga tekintetében az előző évi munka folytatásaként a szocialista országok történelmére vonatkozó anyag kijelölése történt meg. Végül az (4) általános, tanulmányi olvasóterem kézikönyvtára részére 6221 művet választottak ki.

Az 1967. év során lebonyolított konkrét beszerzés 11 913 kötet volt. Ezzel a kézikönyvtárak számára belső és külső forrásból biztosított kötetek száma 32 104-re emelkedett, a jelenlegi segédkönyvtárak anyaga és a raktárakban levő előjegyzett külföldi művek nélkül. Az 1967. évi, jelentősként értékelhető kézikönyvtári gyarapodást a Könyvelosztótól annak idején másodpéldányként átvett könyvanyag felállítása tette lehetővé, melyből e célra 5189 kötetet emeltek ki.*

A fennálló nehézségek és anyagi korlátok mellett is az 1967. év igen értékes darabokkal gyarapította állományunkat.

A kiemelkedő vásárlások sorában említjük Nyireő István 1896 előtti régi magyar könyvjegy-gyűjteményét (403 darab), melyet a Régi Nyomtatványok Tárának gyűjteményéhez soroltunk.

Nevezetes magyar és magyar vonatkozású szerzeményeink növekvő időrendi sorrendben: *Ortelius*, Hieronymus: *Chronica des ungarischen Kriegswesens*. Nürnberg, 1603. (RNYT); *Der Hertzogen und Königen in Hungarn Leben ...* Nürnberg, 1683. (RNYT); *Magyar Hírmondó*. 1780—1789. 1—9. évf. (Hírlaptár); [Váci] *Énekes gyűjtemény*. 1—2. k. Vác, [1792]; *Fáy András eredeti meséi és aphorizmái*. Béts, 1820.; *Alt Rudolf*. Budapest. Előadva 32 eredeti rajzolatban. Pest, 1845.; *Ifjúság Lapja*. Pest, 1853—1854. (Hírlaptár); *Pulszky Ferenc* 33 db levele (Kézirattár); *Vengerszkaja revoljucionnaja poezija*. Moszkva—Leningrád, 1925.

Nevezetes egyéb szerzemények: *Luther*, Martin: *Werke*. 1. Teil. Wittenberg, 1539. (RNYT); *Neander*, Johannes: *Tabacologia ...* Lugdunum, 1626. (RNYT); *Volkonszkij*, Szergej Grigorievics: *Arhiv dekabriszta Sz. G. Volkonszkago*. Petro-

* A munka 1968-ban folytatódik.

grad, 1918.; *Kos Franc: Gradivo za zgodovino Slovencev v srednjem veku*. 1—5. t. Ljubljana, 1902—1928.; *British Museum: Catalogue of printed maps, charts and plans in 15 volumes*. London, 1967.

Az 1967. év legjelentősebb eseményének tartjuk állományunk tekintetében azt, hogy november 23-án előkerült a zirci Reguly Antal Múemlékkönyvtár eredeti állományának legértékesebb része. Ezt az anyagot (3 kódex, 63 ősnymatvány és 150 RMK-kötet) feltehetően még a második világháború folyamán rejtették el és most egy szerencsés véletlen hozta napvilágra.

Jelentős eredményeket értünk el állományi hiányainknak mikrofilm útján való pótlásával. Ezt belföldi viszonylatban a szegedi Egyetemi Könyvtárral, külföldi viszonylatban pedig az újvidéki Matica Srpska és a turócszentmártoni Matica Slovenska könyvtáraival kötött mikrofilmcsere-megállapodásaink útján, kölcsönösségi alapon biztosítottuk. Ennek során hírlaptári állományunk kiegészítésére belföldről 15 545, külföldről 26 683 mikrofilmkocka anyagot kaptunk az év folyamán és e cseremegállapodások keretében belföldre 42 400, külföldre 20 107 kocka mikrofilmet küldtünk ki. Hangsúlyozni kívánjuk, hogy cserepartnereink kötelezettségeiket komolyan veszik és ez alapul szolgál az éves teljesítmények fokozatos növelésére.

Feldolgozómunka, katalógusok

Kiemelt feladatként ezen a munkaterületen a katalógusok építésével kapcsolatos elvi kérdések tisztázása, több gyakorlati jellegű szabályzat elkészítése, a munkafeladatok vonalán pedig az alapkatalógusok rekonstrukciójának folytatása szerepelt.

1. A könyvtár katalógusrendszerével összefüggésben a különgyűjtemények katalógusainak elvi és gyakorlati kérdéseit tervtanulmányban* tisztáztuk. A Könyvfeldolgozó Osztály szerkesztésében elkészültek a sorozati katalógus rekonstrukciójához szükséges elemző munkák, továbbá a tankönyv- és jegyzetkatalógus besorolási szabályzatai. A Zeneműtár a hangfelvételek szakkatalógusának szerkesztési szabályzatát dolgozta ki.

A feldolgozó és katalógusmunka területén (mutatószámait a 3. sz. táblázat tartalmazza) jelentősebb mozzanatokként a következőket emeljük ki:

a) a Könyvfeldolgozó Osztály a gyarapítási és raktári osztályokkal együttműködésben megkezdte az állományrevízióból adódó feladatok előkészítését és végrehajtását; három hónapon keresztül munkaelemzéseket folytattak a címléírás, szakozás, azok revíziója, valamint a cédulairányítás és szerelés területén; felmérést készítettek a cédulasokszorosítási eljárásra vonatkozóan és annak keretén belül elemezték a jelenlegi adréma-sokszorosítás gazdaságosságát, a KMK javaslata alapján pedig külföldi szakirodalmi szemlét állítottak össze;

b) a Hírlaptárban külön csoportot szerveztek a katalógusmunkák jobb és gazdaságosabb elvégzésére; ugyanitt az állományrevízió által rögzített adatokat a katalógusok rekonstrukciójához indítási alapnak tekintve, megkezdtek azok adatainak összevetését;

c) a Régi Nyomtatványok Tára, melynek mintaszerű katalógusrendszere van

* *Haraszthy Gyula: A különgyűjtemények (tárak) katalógusai, különös tekintettel a Nemzeti Könyvtár nagykatalógusaival való összefüggésekre.*

az RMK anyagról, megkezdte a 16. századi (antikva) anyag katalógusának felállítását.

Sajnos megoldatlan maradt ebben az esztendőben is feldolgozó munkánk gépi felszerelésének korszerűsítése és kiegészítése. Címleírásaink sokszorosításához használt adréma-berendezésünk korszerűtlen és elhasznált, a hanglemmez-címleírások sokszorosítását pedig gépi kapacitás hiányában kellett ideiglenesen leállítanunk.

3. A katalógusok rekonstrukciós munkálatai az előirányzott ütemben folytak és miután a kurrens feldolgozómunka tervszámai az előző évhez képest csökkentek, lehetővé vált azok meggyorsítása is.

a) A szolgálati betűrendes katalógus rekonstrukciójánál az előző évi 58 383 jelöléssel szemben 78 270 tételét végezték el és a rekonstrukcióból 132 154 cédulát osztottak be.

b) Az olvasói betűrendes katalógus részleges rekonstrukciójában a prominens személynevek kiemelésére 355 fiókot néztek át (1966-ban 200 fiók) és 482 szerző műveinek anyagát rendezték át. A szolgálati katalógus rekonstrukciójából következően az átszerkesztett cédulák száma 18 451 volt és a rekonstrukciós anyagból 8239 cédulát osztottak be.

c) Munkatervünknek megfelelően ez évben került sor a sorozati katalógus és a nem folyóirat jellegű időszaki kiadványok nyilvántartása rekonstrukciójának előkészítésére és részleges megkezdésére. Az előkészületi munkák keretében kidolgozták az új sorozati katalógus tipológiai összetételét, meghatározták annak funkcióit és mindkettőt illetően kísérleti munkákat végeztek.

d) A szakkatalógus átszerkesztésének munkálatait az az évközben jóváhagyott, új elvi alapot jelentő változtatás határozta meg, mely az átszerkesztendő anyagot (a 8 és 9 főosztályok kivételével) 1945 előtti és utáni részekre bontotta.

Az elvégzett munka során szétválasztották az 1945 előtti és utáni anyagot a 0/7 főosztályokban, így az átszerkesztési munka súlypontja a teljes 8 és 9 főosztály mellett az 1945 utáni anyagra koncentrálódott. Az anyag egy része az eddigi gyakorlat szerinti teljes rekonstrukcióra került, nagyobb részét pedig csoportképzéses módszerrel, többnyire javítás nélkül átszerkesztették, új választólapokkal látták el és azokhoz mutatót készítettek. Rekonstrukcióra kerültek a 017, 3K és az ahhoz csatlakozó szakok. Teljesen elkészült (szabályzatokkal együtt) a 327.32, 329(439)15, 335.5, a 7 főosztály (71/73, 77, 78 és 79 részben), a 80 és 9 részben. Összesen 65 100 cédula került átszerkesztésre.

e) Októberrel kezdték meg a Hírlaptárban a cikk-katalógus 1964 végével megszüntetett munkáinak újrafelvételét. A munka első mozzanataként a katalógus betűrendes részéhez 27 000 cédulát készítettek el.

Raktározás, állományvédelem

Már 1966-ban — számolva a várbeli új épület elkészülési idejének esetleges elhúzódásával — felvetettük egy újabb pótraktár szükségességét. Realizálására azonban nem került sor, miután ugyanezen év nyarán a Gazdasági Bizottság a vári építkezésekkel kapcsolatos olyan határozatot hozott, mely könyvtárunk felköltözését 1970-re rögzítette. Ezért 1967-ben más lehetőséget kellett keresnünk ahhoz, hogy az újonnan beáramló anyag elhelyezésére helyet teremtsünk. Így került sor mind a könyv-, mind a periodika-anyag archivális részének a raktárakból

való kitelepítésére. A Raktári Osztály 946 ládában mintegy 154 000 db könyvet emelt ki archivális másodpéldányaiból és szállított át a Könyvelosztó Kiscelli úti raktárába, a Hírlaptár pedig archivális anyagából 13 700 darabot ládázott be (263 láda) és szállíttatott Keszthelyre, az ottani Helikon Könyvtárba. E raktári és szállítási munkákhoz csatlakozott az Országgyűlési Könyvtárban (a már korábban oda telepített) 600 pfm könyvanyagunknak — az OGYK igényének megfelelően — a könyvtáron belül más elhelyezésbe való áttétele, hasonlóképpen a gyöngyösi Bajza József Műemlékkönyvtárnak az ottani épület emeleti részébe való áthelyezése. Itt kell szólnunk arról is, hogy Múzeum utcai épületünkben annak statikai tehermentesítésére, egyben ugyanott új munkahelyek létesítésére a Térképtárat (a Kisnyomtatványtárhoz hasonlóan) a rákospalotai új raktáregépületbe kellett kiköltöztetnünk. És a helyzetet tovább súlyosbítja az, hogy mindez csak része egy folyamatnak, mert 1968-ban archivális anyagunk gyarapodásának kihelyezését folytatnunk kell és megoldást kell keresnünk egyes különgyűjteményeink túlszűfoltóságának megszüntetésére is. Ugyanakkor fokozódó gondot jelentenek e kényszerintézkedések következményei: archivális anyagunk a Várba való felköltözésig hozzáférhetetlenné vált, az állomány egy részének pedig más épületekben való elhelyezettsége annak olvasótermi használatát nehezíti meg.

Az állományvédelem területén előírt feladatok részben a raktárakon belüli ún. helyi állománymegóvó munka keretében, részben üzemi vonalon (könyvkötés, restaurálás, mikrofilmezés) kerültek végrehajtásra. E munkák ismertetését megelőzően állományvédelmünk kérdéseinek egészéről kell szót ejtenünk.

Könyvtárunk állományvédelmi programjának (elsősorban a legrosszabb állapotban levő hírlapok megmentésének) kialakításához első lépésként állományi anyagunk állapotát, az ebből eredő szükségletek sorrendiségét, a legcélszerűbb eszközök megválasztását kellett eldöntenünk. Állományi anyagunk állapotának felmérését, az újrakötésre vagy restaurálásra szoruló kötetek kijelölését általában az állományrevíziós munkák biztosították. Így vált lehetővé mint első helyen álló feladat a hírlaptári gyűjtemény állapotának már évek óta sürgetett felmérése és ezen alapulóan annak a tervtanulmánynak* elkészítése is, mely az állományvédelem módszereit a szükségletek megállapításával, az eddigi tapasztalatok számbavételével tisztázza. E munkákkal párhuzamosan begyűjtöttük a szocialista országok nemzeti könyvtárainak ide vonatkozó gyakorlatát és tapasztalatait.

A belső állománymegóvó munka keretében a Raktári Osztályon 3000 pfm könyvanyagot vizsgáltak át és ennek során 10 383 darab javítását végezték el. Ugyanitt könyvkötést előkészítő állomást alakítottak ki, mely biztosította a kötésre küldött anyag tervszerű előkészítését és nyilvántartását, továbbá a kötési szabályzat előírásai betartásának és a kötések minőségének ellenőrzését. A Hírlaptárban a tervezett állománymegóvó csoportot (az addig is ott dolgozó könyvkötőhöz 1967. máj. 16-tól 1 restaurátor, szeptembertől 2 restaurátor ipari tanuló átcsoportosításával) csak az év harmadik negyedének végére sikerült létrehozni. A csoport évi munkája során 206 nagyjavítást, 1665 kisebb javítást, 135 újrakötést és 2685 lap javítását végezte el. A hírlapok laminálását külső munkahely bekapcsolásával kísérleti szinten indították meg és annak keretében 530 lapot lamináltak.

* Németh Mária: *A hírlaptári gyűjtemény állapota. A magyar hírlapállomány védelmének és megóvásának eszközei.* (Tervtanulmány).

A Könyvkötészet 5326 kézikönyvtári könyvet és folyóiratot, 1208 raktári állományba tartozó könyvet; 1519 kötet hírlapot és 3925 kötet hírlaptári folyóiratot kötött be. A Restauráló Laboratórium a különgyűjteményi anyagok állományvédelmi munkáját végezte és ennek során 1309 db restaurálást és újrakötést végzett. Külső vállalatnál illetve kisiparosnál 1309 db könyv kötését és 900 kötet aranyozását végeztették.

Állományvédelmi mikrofilmezésünk ez évben is a hírlaptári anyag reprodukálását állította előtérbe. A Mikrofilmtár által készített negatív állományvédelmi filmek 91, a pozitív filmek 79 százaléka hírlaptári anyag volt. A filmezések előkészítésére a Hírlaptárban külön előkészítő állomás működött. Az előkészítés során teljes sorozatok összeállítására törekedtek, így kiegészítésként más könyvtárak anyagát is felhasználták.

Az év folyamán a Mikrofilmtár állományvédelmi és kiegészítő jelleggel 721 221 kocka negatív és 391 842 kocka pozitív mikrofilmet készített.

Állományvédelmi mikrofilmezésünk keretében — lehetőségeinktől függően — több vidéki könyvtárat próbáltunk segíteni mikrofilmezési problémáik megoldásában. Így pl. a kaposvári Megyei Könyvtár részére kb. 50 000 kockányi anyagot fényképeztünk úgy, hogy előbbre hoztuk a helytörténeti anyagukhoz szükséges olyan címek mikrofilmezését, amelyekre nálunk csak néhány év múlva került volna sor.

Állományrevízió

Az év során az 1965-ben megkezdett állományrevíziós munkánknak harmadik szakaszát hajtottuk végre. Állományrevíziót végzett előző évi munkájának folytatásaként a Hírlaptár júl. 24-től szept. 30-ig részint saját, részint más osztályoktól átcsoportosított munkaerőkkel (folytatták és befejezték a tékában levő kötetlen anyag tartalmának számbavételét és annak során 1966-ban 10 052, 1967-ben 31 099 tékát ellenőriztek). A Kézirattár az állományrevíziót az év egészében folyamatosan saját munkaerőivel végezte, miután 1966-ban előzetesen próbamunkát végzett. Már előzetesen végzett állományrevíziós munka folytatásaként tartottak ellenőrzést a Mikrofilmtárban jan. 1-től 15-ig és júl. 24-től nov. 30-ig, a Raktári Osztálynál pedig egyéb munkáktól függően az év során folyamatosan.

Ez évben kezdte meg és aug. 1-től nov. 18-ig végezte állományrevíziós munkáját a Kisnyomtatványtár részint saját, részint az ún. központi tartalékból kapott munkaerőkkel. Előkészítő munkát a Térképtár és Zeneműtár végzett.

Az állományrevíziós munka eddigi szakaszait összegezve könyvtárunk 10 gyűjteményrészből 5 befejezte állományának ellenőrzését, 3 gyűjteménynél az állományrevízió folyamatban van, 2 gyűjteménynél 1968-ban kezdik meg a revíziós munkát. Az eddig elvégzett munka 3 642 805 könyvtári egység ellenőrzését jelentette.

Olvasószolgálat, tájékoztatás

Olvasószolgálati munkánkat az 1967. évben egy ütemében lassúbb, de megalapozott szintemelkedés jellemezte; olvasóforgalmunk alakulását pedig a nagyobb olvasótermeknek — az állományrevízió miatti — átlagosan kéthónapos zárvatartása határozta meg.

Az előbbi illetően első helyen az 1967. május 15-én, kísérleti jelleggel megnyitott irodalomtudományi szakolvasótermünket említjük, mely napi egy műszakos nyitvatartással, 12 olvasóhellyel, mintegy 2400 kötetes szabadpolcos (könyveket és folyóiratokat tartalmazó) kézikönyvtárral működött. Hasonlóképpen a Hírlaptárban is a tudományos kutatás segítése irányában hatottak azok az állományvédelmi korlátozások, melyeket 1966-tól folyamatosan vezettünk be. E korlátozások eredményeként a hírlaptári olvasóteremben az olvasóknak egy kedvezőbb összetétele alakult ki, melyben a kutatók százalékos aránya (47,5 százalék) megközelítette az optimális számot és a tanulmányi munkájukat végző egyetemi hallgatókkal együtt elérte az itt olvasók 80 százalékát.

A hírlaptári állományvédelmi korlátozások eredményeként (bár az olvasók száma növekedett) a használt anyag mennyisége kb. 9 százalékkal csökkent; az olvasók összetételének változása következtében pedig 38 százalékra emelkedett a használt anyagban a hírlapok aránya.

Olvasószolgálati munkánk szintjének emelését szolgálja majd az az elektroakusztikai berendezés is, amelyet ez évben szereztünk be és 1968-ban helyezünk üzembe Zeneműtárunkban. Eredményeink mellett azonban arról a hiányosságról sem feledkezhetünk meg, hogy ez évben sem sikerült biztosítani az állományilag védett hírlapok mikrofilmen való olvastatását.

Olvasóforgalmunk mutatószámait (ld. a 4. sz. táblázatban) ez év folyamán is olvasótermeknek az állományrevíziós munkából adódó hosszabb idejű zárvatartása határozta meg. Júli. 24-től szept. 30-ig a központi olvasótermek, a Hírlaptár, Kézirattár, a Kisnyomtatványtár, a Mikrofilmtár és a Régi Nyomtatványok Tárának olvasótermei voltak zárva. Az egyéb táruk olvasótermei augusztusban nyári szünetet tartottak. Szeptember és október folyamán a Térképtár olvasóterme a Rákospalotára történő átköltöztetés miatt volt zárva.

Kiállításaink közül hármat (a szokásosnál nagyobbakat) külön is említenünk kell. Nagyságrendben is elsőként a Magyar Nemzeti Múzeummal közösen rendezett *Új világ születik* című, a múzeum előcsarnokában elhelyezett kiállításunkat soroljuk ide. Ezt a kiállításunkat és a *Vologdai Képtár* által összeállított és Budapestre küldött könyvtári jegyekből álló *A szovjet ex libris 50 éve (1917–1967)* c. kiállítást az Októberi Forradalom ötvenedik évfordulója alkalmából rendezték. A nyári idegenforgalom idején külföldi látogatóink tájékoztatására rendeztük meg harmadik nagyobb kiállításunkat *Az Országos Széchényi Könyvtár története és működése* címen.

Rendszeres irodalomkutatási munkát ez év folyamán az Olvasószolgálat, a Kézikönyvtári Csoport, különgyűjteményeink között első helyen a Zeneműtár és a Színháztörténeti Tár végzett.

Az Olvasószolgálat 207 alkalommal (külföld részére 107 esetben) nyújtott írásbeli tájékoztatást, amiből 38 volumenében és szintjében is nagyobb irodalomkutatásnak tekinthető. Példaként: irodalom a magyarországi és külföldi középkori latinnyelvű irodalmi szövegek magyar fordításainak tanulmányozásához; régi szláv nyelvű kiadványok Pest-Budán a XVIII. és XIX. században; társadalmi ellentétek (ellentmondások) kérdéseivel foglalkozó magyar társadalomtudományi irodalom; a magyar városok helyzete és fejlődése a középkorban; az Októberi Forradalom hatása a neveléstudományra című összeállításainkat említjük.

A Kézikönyvtári Csoport ebben az évben fejezte be Albert Tezla-nak, a min-

nesotai egyetem professzorának bibliográfiájával kapcsolatos munkálatait (*An introductory bibliography to the study of Hungarian authors*) és készítette el a *The literature of the World in English translations* c. Parks-féle bibliográfia magyar anyagának összeállítását.

A Színháztörténeti Tár ugyancsak külföldről érkezett kérések alapján végezte többek között a magyarországi balettre vonatkozó adatgyűjtését és készítette el az *Észt drámairók a magyar színpadokon* c. összeállítását. A Zárolt Kiadványok Tára a müncheni *Új Látóhatár* és a párizsi *Magyar Műhely* c. folyóiratok analitikus cikk-bibliográfiáit állította össze.

Bibliográfiai munka

A magyar nemzeti bibliográfia rendszerébe tartozó munkákat elsősorban a Bibliográfiai Osztály, kisebb részben a különgyűjteményi táarak és más szervezeti egységek végezték.

Kurrens bibliográfiáink sorában rendszeresen jelentettük meg a *Magyar Nemzeti Bibliográfia* (MNB) és a *Magyar Folyóiratok Repertórium*a (MFR) c. időszaki kiadványaink félhavi füzetait. Az MNB címléírásait a Könyvfeldolgozó Osztály, a Zeneműtár és a Térképtár készítette; az analitikus leírások címléírasi revízióját, szerkesztését és technikai munkáit pedig a Bibliográfiai Osztály végezte. Az MFR teljes egészében a Bibliográfiai Osztály munkája. Mindkét kiadvány szerkesztősegei számára a fő problémát az jelentette, hogy változatlan létszámmal egyre nagyobb anyag feldolgozását kellett biztosítaniuk. Elvileg felvetődött pl. a sokszorosításban megjelenő tudományos folyóiratok feldolgozásának szükségessége is, de ezt biztosítani már nem volt lehetőség.

A kurrens bibliográfiák anyagának felhasználásával készültek ez évben is *Magyar könyvészet* címmel az MNB éves kumulációi és mindazok a kiadványok, amelyek többéves összefoglalásokban kiegészítői az éves könyvészeteknek.

A *Magyar könyvészet* éves köteteiből az év folyamán készült el az 1965. évi kötet befejezése, az 1966. évi kötet és az 1967. évi előszerkesztése. E kötetek közül azonban csak az 1965. évi jelent meg. Ennek a lemaradásnak, valamint az MNB és MFR félhavi füzetekben (így a kumulációkban is) a kiadványok és cikkek bibliográfiai közlésében jelentkezett eltolódásnak felszámolását az 1968. évben alapvető fontosságú feladatnak tekintjük.

A többéves összefoglalások közül elkészült és megjelent a *Magyar bibliográfiai bibliográfiájának* 1961—1964. évi kötete; a Magyar könyvészet sorozatában közzétett *A Magyarországon megjelent grafikai plakátok és metszetek címjegyzékének* 1963—1964. évi kötete, melyet a Kisnyomtatványtár szerkesztett; elkészült, de kiadásra már nem kerülhetett *A Magyarországon megjelent tankönyvek, egyetemi és főiskolai jegyzetek címjegyzékének* első, 1965—1966. évi kötete. Ez utóbbi megjelentetésének szükségességét az indokolja, hogy a tankönyvek és jegyzetek közlését az éves kumulációkban mellőzzük.

A retrospektív bibliográfiák sorában a *Magyar könyvészet 1945—1960.* ciklusának 3. kötete (Műszaki tudományok. Technika.) jelent meg. Elkészült és kéziratban leadtuk az 5. kötet (*Pótlások és betűrendes mutató az 1—4. kötetekhez.*) anyagát. Nyomdakész állapotba került ugyanezen ciklusnak a Térképtár által szerkesztett térkép-bibliográfiája, részben készült el a Zeneműtár szerkesztésében közreadásra kerülő zeneművek bibliográfiája.

Külön kell szólnunk az egyéb bibliográfiákról és a külföldi magyar nyelvű és magyar vonatkozású irodalom bibliográfiai regisztrálása terén megindult előkészítő munkálatainkról.

Elkészült a *Magyar hírlapok és folyóiratok jegyzékének* 1965. évi kísérleti kötete, megjelentetésével azonban csak 1968-ra számolunk.

Hasonlóképpen készült az MTA-val közös kiadásban tervezett *Régi Magyarországi Nyomtatványok* 1473—1600-as évköre. A kötet az Akadémiai Kiadó gondozásában jelenik meg. A következő 1601—1650-es évkör előkészítő munkáinak során összeállították az ide tartozó nyomtatványoknak megjelenési hely szerinti mutatóját és a Budapesten hozzá nem férhető nyomtatványok nyilvántartását, hogy azok mikrofilmezését megkezdhessek.

Ez évben kezdtük meg a Kultúra Külkereskedelmi Vállalattal közös vállalkozásban tervezett *Magyarországi könyvészet* hasonló sorozatának kiadását, melynek keretében a nagy retrospektív összefoglalásokat (1473—1920) kívánjuk reprinteltetni. Az év során készült a Pótlások és igazítások Sztripszky Hiadortól, Dézsi Lajos kiadatlan kiegészítéseivel 1472—1711 c. kötetének, valamint a Petrik Géza: Magyarország bibliográfiája 1712—1860 c. munkája 1—4. kötetének szerkesztése és részbeni reprintelése. Megjelenésükkel 1968 folyamán számolunk.

Megkezdődött a külföldi hungarikák feldolgozásának előkészítő munkája. Az év folyamán beérkezett, mintegy 40 000 tételt jelentő anyagból a Bibliográfiai Osztály 30 000-et rendezett és melléklapokkal látta el. Folytatták a külföldön élő magyar személyek és ott működő magyar testületek kataszterének továbbbépítését. A Külügyminisztériummal és a Magyarok Világszövetségével történt előzetes tárgyalások alapján a Hírlaptár összeállította a külföldön megjelenő magyar időszaki kiadványok jegyzékét. Mindezek a munkák azonban csak előkészítő jellegűek és a jelenlegi lehetőségeink mellett még az új beérkezések rendezése is csak részleges. Az e tekintetben való kötelezettségeink egyre nyomasztóbbá és halaszt-hatatlanabbá válnak.

Bibliográfiai munkánk összefoglalásaként rögzítjük: ma a nemzeti könyvtárak elsőrendű kötelezettségei közé tartozik a nemzeti bibliográfiák teljes rendszerének megteremtése. E téren könyvtárunk erejéhez és lehetőségeihez képest eddig is sokat tett, ennek ellenére még sok a hiányosság. Ez azonban nem rajtunk múlik, mert jelenlegi adottságaink között, amikor minden kapacitásunk a várbeli felköltözésre való előkészületek folytán lekötött, egyelőre nagyobb továbblépésre képtelenek vagyunk.

(Kiadványaink felsorolását az 5. sz. táblázat tartalmazza.)

Műemlékkönyvtárak

Műemlékkönyvtáraink súlyponti feladatait az állomány őrzésének és gondozásának teendői mellett elsősorban a látogatóforgalom megfelelő szintű lebonyolításában jelöltük meg.

A keszthelyi Helikon Könyvtár látogatóforgalma — mely a balatoni üdülő- és idegenforgalom növekedését természetesen követi — 1967-ben elérte a 111 801 személyt (1966-ban 100 348 volt). A látogatók összetételéből és a forgalom jellegéből következően ez a szolgáltatásunk egyre inkább múzeumi, mint könyvtári feladat. A hangsúly a teremfelügyeleten és a kalauzolásban van és külö-

nösen a nyári hónapokban, amikor a napi forgalom sokszor a 2000 személyt is eléri, még a megerősített személyzet is elégtelen a felügyelet ellátására.

A zirci Reguly Antal Múemlékkönyvtár látogatóforgalma ebben az évben is szünetelt. A könyvtár gombásodásának elhárításához szükséges, 1966 utolsó negyedében megindult fertőtlenítési, átépítési és az ezzel összefüggő munkák miatt megnyitására még nem kerülhetett sor.

A gyöngyösi Bajza József Múemlékkönyvtár munkája is az év nagyobb részében szünetelt. A könyvtár gondozásával megbízott Földy Ágoston tanár a könyvtári munka végzéséről jún. 30-ával lemondott. Ennek ellenére végre kellett hajtunk a könyvtár anyagának a földszinti nedves szárnyból az épület emeleti helyiségeibe való átköltöztetését. E munka a helyi tanácsi szervekkel egyértésben végrehajtást nyert, az állomány felállítása azonban elegendő állványzat hiányában még nem fejeződhetett be.

II. A KÖNYVTÁR KÖZPONTI SZOLGÁLTATÁSAI

A gyűjteményeinkkel kapcsolatos feladatok mellett nem kisebb súllyal végeztük azokat a munkákat, melyek a könyvtárközi szolgáltatások ellátásából adódtak. Külön súlyt adott az e téren jelentkező feladatoknak az, hogy a harmadik ötéves tervidőszak országos célkitűzéseinek keretében ezek a szolgáltatások és ezek fejlesztése az eddigieknél nagyobb igénnyel jelentkezik. E vonatkozásban mindenképp a központi katalógusok, a könyvtárközi kölesönzés és a nemzetközi csere fejlesztéséért tett erőfeszítéseinket kell említenünk. Ennek jegyében dolgoztuk ki és terjesztettük főhatóságunk elé a könyvtárügy központi szolgáltatásainak fejlesztése tárgyában készített javaslatainkat. Önként értetődően ezek realizálásának előfeltételei messze meghaladják könyvtárunk jelenlegi lehetőségeit, az e téren végzett munkánk csak jelenlegi adottságaink és eszközeink figyelembevételével mérhető.

Kötelespéldány-szolgálat

Forgalma (915 626 db) az előző évivel nagyjában azonos volt. A kiadók és nyomdák kötelespéldány-szolgáltatásában nagyobb hiányosság nem jelentkezett. Könyveket 179, időszaki kiadványokat 131 esetben kellett reklamálni. Ellenőrző nyomdavezsgálatot Budapesten 20, vidéken 13 helységben 15 alkalommal végeztek.

Problémaként jelentkezett a könyvkötészettel nem rendelkező sokszorosítók anyagának megszerzése, a Kultúra KV által forgalomba hozott külföldön készült, közös kiadásban megjelentetett könyvek, valamint a régi hazai nyomtatványokról fotomechanikus eljárással készülő utánnyomások beszolgáltatásának biztosítása.

Az 1966. évi kötelespéldány-szolgáltatásokat elemző és annak adatait közlő összefoglalásunkat (A magyarországi könyvkiadók, nyomdák és sokszorosítók jegyzéke és kötelespéldány-szolgáltatásuk az 1966. évben) a Kötelespéldány-szolgálat szerkesztésében az év folyamán külön kiadványként adtuk közre.

Központi katalógusok

A könyvek katalógusánál a beérkezett bejelentésekből 157 905 cédulát osztottak be. Kiemelt feladatként végezték el a katalógusok átszerkesztésének ez évre eső hányadát: az általános katalógus 1945 utáni ciklusainak összeosztását az „N” betűig, a szláv katalógusnál pedig a testületi szerzős sorozat felállításának megkezdését.

Elméleti vonalon tisztázódtak a könyvek katalógusa rekonstrukciójának egyes nyitott kérdései és a nov. 23-án tartott kollégiumi ülés állásfoglalása alapján kialakították a könyvek katalógusának végleges tagoltságát: *a)* az 1945 előtti bejelentések katalógusa, *b)* az 1945 utáni általános katalógus, *c)* az 1945 utáni szláv katalógus és *d)* a kongresszusi jelentések (melléklapszintű) katalógusa.

Az év során a könyvek katalógusa alapján 10 956 esetben adtak tájékoztatást.

A külföldi folyóiratok katalógusa márc. 20-án visszakerült a Hírlaptártól eredeti szervezeti keretébe, a központi katalógusokhoz. Ettől számítottan kezdték meg a kódjelek jegyzékének revízióját és az 1961—1967. évi bejelentések feldolgozását. A közölt tájékoztatások száma 14 547 volt.

Az *Országos Gyarapodási Jegyzék* szerkesztősége a határidők betartásával készítette el és jelentette meg mind a természettudományi, mind a természettudományi ágazat havonkénti füzetait, azonban a természettudományi rész 12. számának megjelenésére nyomdatechnikai okokból csak 1968. febr. 6-án került sor. A szerkesztőség az év folyamán az OGYJ és az országos információrendszer tervezett kapcsolatai kérdéséről több összeállítást készített.

Könyvtárközi kölcsönzés

Forgalma összességében és részadataiban is az előző évivel azonos szintű volt. A beérkezett kérések száma 23 586 volt, ezek alapján belföldnek 18 638, külföldnek 2067 esetben szereztek meg és küldötték el a kért dokumentumokat.

Az összforgalom 59 százaléka esett a külföldről kért vagy külföldnek küldött kölcsönzésekre és mikrofilm-másolatokra (20 705 tételből 12 222). A külföldről beérkezett, illetve általunk kért kölcsönzések és mikrofilmen való megszerzések száma ötszöröse volt a külföld által kért anyagnak. A tudományos és ipari kutatás szükségleteinek szempontjából értékelve, szolgáltatásunk hasznosságát ezek a mutatószámok igazolják elsősorban.

Nemzetközi kiadványcsere

Nemzetközi csereszolgálatunk ebben az esztendőben is két irányban működött. Egyrészt — a nemzetközi kiadványcsere magyarországi központjaként — a Magyarország és a külföld között folyó kiadványcsere központi teendőit, másrészt a könyvtárunk saját cseréjével kapcsolatos feladatokat látta el.

Cserekapcsolataink keretében 60 ország mintegy 400 intézményével állottunk rendszeres összeköttetésben. A csereforgalom 39,8 százaléka a Szovjetunióra, 41,6 százaléka a többi szocialista országra és 18,6 százaléka a tőkés országokra esett.

Legfőbb partnerünk a moszkvai Lenin Könyvtár volt, de jelentős volt a forgalom a Szaltükov-Scsedrin Könyvtárral, a VGBIL-lel és a szovjet Akadémiai

Központi Könyvtárral is. Jól működött a csere a Német Demokratikus Köztársasággal, Csehszlovákia viszonylatában a prágai és a pozsonyi nemzeti és akadémiai könyvtárakkal, sok anyagot küldtünk a Matica Slovenska Könyvtárának és a Kassai Állami Tudományos Könyvtárnak. Tovább bővült a Jugoszláviával való csere, elsősorban az újvidéki Matica Srpska Könyvtárával kötött külön megállapodás révén sikerült a legfontosabb anyagról gondoskodni.

A tőkés országok közül élénk volt a csereforgalom a Német Szövetségi Köztársasággal, Ausztriával, az Amerikai Egyesült Államokkal és Angliával.

a) A csereközponti teendők területén: elkészítették a kiadványcsere országos nyilvántartását, a külföldről beérkezett gyűjtőládákat vámkezeltezték és azokból 6039 küldeményt továbbítottak a magyarországi címzetteknek; összeállították a külföldi cserére felhasználható magyar hivatalos kiadványok jegyzékét s ezzel biztos alapra helyezték cseretevékenységünknek ezt az ágazatát. Az év folyamán nagyobb mennyiségű régi parlamenti anyagot küldtek Angliába, az NSZK-ba és az USA-ba. Az onnan beérkezett csereanyagot az Országgyűlési Könyvtárnak adták át. A nemzetközi fölüspéldánycsere keretében 1356 tételt ajánlottak fel kb. 150 intézménynek. Az érdeklődés várakozáson felüli volt, ennek megfelelően 1714 kötetet küldtek ki. A külföldről beérkezett 1499 tételt (miután nagy részük gyűjtőkörükön kívül esett) elsősorban az Országgyűlési Könyvtár és más nagykönyvtárak igényléseinek megfelelően osztották szét.

b) Az OSZK saját cseréjét illetően a kiküldés (elsősorban a kultúregyezményes cserék esetében) részben automatikusan, részben külföldről beérkezett kérések alapján történt. A beérkezett anyagot — minthogy könyvtárunk, gyűjtőköréből következően, abból csak kisebb mértékben részesedett — az illetékes könyvtárak között osztottuk szét. Az OSZK és a KMK dezideráta-jegyzékei alapján 1527 kötet érkezett be.

Összesítve nemzetközi kiadványcserénk forgalmának adatait, az 1967. évben 19 942 volt a külföldre kiküldött és 18 959 a külföldről beérkezett könyvek és időszaki kiadványok száma.

Kiadványcserénket illetően elvi vonalon *lényegében* még két kérdés került előtérbe. Elsőként azt rögzítettük: kiadványcserénkben arra kell törekednünk, hogy a külföldre történő kiküldésekben kultúrpolitikai szempontok érvényesüljenek, vagyis annak keretében a magyar könyv- és folyóirattermés válogatott, java anyagát juttassuk ki, hogy annak alapján a magyar irodalmat és tudományt, általában hazánkat illetően tájékozódni lehessen. A másik kérdést a szocialista országok nemzeti könyvtárai igazgatóinak moszkvai értekezletén exponáltuk, és az értekezlet is úgy döntött, hogy az ún. automatikus csere anyagának összeállításában nagyobb gondot kell fordítani az egyes nemzeti könyvtárak gyűjtőköri igényeinek kielégítésére, tehát a nemzeti irodalmakat és tudományt jobban reprezentáló művek kölcsönös megküldését kell elsősorban biztosítani.

Központi könyvelosztás és fölüspéldánycsere

A nemzeti tulajdonba vett könyvtári anyag feldolgozását, szétosztását, valamint a fölüspéldányok országos cseréjét a Könyvelosztó végezte. Létszáma és munkája 1967 júliusától abból következően redukálódott, hogy személyi állományának egy részéből (9 dolgozó) „központi tartalék” megnevezéssel külön csoportot hoztunk létre a várbeli felkészülési feladatok végrehajtásának elősegítésére.

E központi tartalék mindig annál a munkánál kerül felhasználásra, ahol munkaerőpótlásra éppen a legnagyobb szükség van, ide értve magát a Könyvelosztót is.

A Könyvelosztó folyamatos munkái (könyvtárak fölőspéldány-jegyzékeinek közvetítése, kötelezpéldány-maradék szétoosztás, könyvvédelmi ellenőrzés stb.) mellett a következő kiemelt munkákat végezte el.

Befejezte az OSZK ún. Vas utcai másodpéldányainak 1966-ban megkezdett előrendezését és abból állományba vételre (a könyvtár katalógusaival azonosítva és polcra helyezetten) június végével 105 068 darabot adott át a Gyarapítási Osztálynak.

A közművelődési könyvtáraktól az előző években begyűjtött szépirodalmi anyag fölőspéldányaiból 26 688 kötetet osztott szét Hajdú-Bihar, Komárom, Nógrád, Pest és Szabolcs-Szatmár megyék községi könyvtárai között, valamint az iskolai könyvtárak közötti továbbosztásra az Országos Pedagógiai Könyvtárnak.

Folytatta az időszaki kiadványok fölőspéldányainak feldolgozását és szétoosztását. E munka során 18 385 kötetet vettek nyilvántartásba és azt 39 db sokszorosított jegyzéken (510 lap terjedelemben) igénylésre megküldték az érdekelt könyvtáraknak.

III. A KÖNYVTÁR VEZETÉSE ÉS GAZDÁLKODÁSA

Könyvtárunk főigazgatója, dr. *Jóború Magda*, aki 1966-tól ideiglenesen külügyi szolgálatba került, ez év folyamán is távol volt. A könyvtár vezetését távollétében dr. *Sebestyén Géza* főigazgatóhelyettes látta el.

A könyvtár kollégiuma a kurrens és a távlati munka alapvető kérdéseinek megtárgyalására 7 alkalommal rendes, 3 alkalommal — az osztályok és önálló csoportok vezetőinek részvételével — kibővített ülést tartott.

A könyvtár 1966. évi munkáját és az 1967. év feladatait ismertető, összdolgozói szintű értekezletet 1967. február 25-én a könyvtár főigazgatóhelyettese tartotta. Az éves munkatervben foglalt részfeladatokat és azok végrehajtását főosztályi és osztályi keretekben tartott munkaértekezletek tárgyalták.

Államközi kulturális egyezményekben biztosítottan könyvtárunk a moszkvai Lenin Könyvtárral, a berlini Deutsche Staatsbibliothek-kal, a lipcsei Deutsche Bücherei-jal és az újvidéki Matica Srpska Könyvtárával állott közvetlen együttműködést biztosító kapcsolatban.

Mind a négy könyvtárral az év folyamán tanulmányi jellegű személycserét is folytattunk. Ennek keretében dr. *Vizkelety András* tud. munkatárs (júl. 11—18.) és dr. *Bélley Pál* tud. főmunkatárs (szept. 4—8.) a Német Demokratikus Köztársaságban; dr. *Sebestyén Géza* h. főigazgató és *Hámori Béla* főosztályvezető (okt. 3—17.) Jugoszláviában; *Pintér Márta* könyvtáros (nov. 27—dec. 11.) a Szovjetunióban volt tanulmányúton. A magyar—francia kulturális egyezmény ösztöndíjának felhasználásával *Markovits Györgyi* osztályvezetőhelyettes egy hónapi (máj. 12—jún. 11.) tanulmányi munkát végzett Franciaországban; a bécsi Collegium Hungaricum ösztöndíjasaként pedig *Ferenczy Endréne* három hónapig (október—december) volt Ausztriában.

Dr. *Sebestyén Géza* h. főigazgató két ízben képviselte könyvtárunkat a szocialista nemzeti könyvtárak igazgatóinak konferenciáján, júniusban Varsóban, decemberben pedig Moszkvában. November végén Moszkvában részt vett az Ok-

tóberi Forradalom 50. évfordulója alkalmából rendezett könyvtártudományi ülés-
szakon is.

Az 1966/67 iskolai évben könyvtárunk dolgozói közül 19-en egyetemi szinten, 9-en pedig a könyvtárosképző szaktanfolyam keretében végezték szakmai tanulmányaikat, 5-en középiskolai tanulmányokat folytattak. Közülük 1 fő egyetemi kiegészítő oklevelet, 9 fő tanfolyami oklevelet, 4 fő pedig érettségi bizonyítványt szerzett. A szakmai továbbképzés feladatait az év folyamán is a könyvtár szakszervezete gondozta.

Az 1967. év folyamán könyvtárunkban örvendetesen kiszélesedett a tudományos kutatómunka. A munkaterv keretében végzett kutatómunkában kiemelt témaként szerepelt „Az Országos Széchényi Könyvtár történeté”-nek megírása, melyre dr. *Berlász Jenő* tud. főmunkatárs és dr. *Dezsényi Béla* főosztályvezető kaptak megbízást. Mellettük egy kilenc főből álló munkaközösség egyes részproblémák kidolgozásával foglalkozott. Így a könyvtártudományi kutatások 31 témájából 11 téma közvetlenül a könyvtár történetére vonatkozott, 13 téma pedig a könyvtár gyűjteményeinek feltárásával, illetve a nemzeti könyvtár működéséből következő feladatokkal volt kapcsolatos, 7 téma általános könyvtártudományi jellegű volt. A nem könyvtártudományi kutatások közül 12 a könyvtár kialakulójában levő magyar irodalom- és történettudományi szakkönyvtári jellegének megfelelő témakörökhöz, 3 téma pedig más tudománysszakok (általános nyelvészet és esztétika) területéhez tartozott.

A várbeli új könyvtáráépület építése az előirányzott beruházási összeg keretein belül folyt és annak során 15,6 millió forint került beépítésre. Ideiglenes jelleggel megtörtént már a távfűtés bekapcsolása. A raktárak vasszerkezeti állványzatához 0,5 millió forint értékben 7500 pfm vaslemezpolcot gyártottak le. Elkészültek az irodai bútorok tervei, melyek alapján a Gazdasági Hivatal legyártatta az íróasztalokat, az írógép- és kezelőasztalokat a Szegedi Tisza Bútorgyárban a tárcsa által rendelkezésre bocsátott összeg keretében. Könyvtárunk az építési és a tervezési munkában konzultációs jelleggel vett részt.

A gazdálkodás területén a Gazdasági Hivatal kiemelt feladatként a beszámolóban már ismertetett átrendezési munkákkal összefüggő szállításokat, felújítási és átépítési munkálatokat biztosította.

Külön is megemlítenének tartjuk, hogy könyvtárunk főhatósági rendelkezés alapján telekkönyvileg is átvette a keszthelyi Festetics-kastély egészét a hozzátartozó 10 holdas, védetté nyilvánított parkkal együtt.

Könyvtárunk dolgozói közül többen részesültek kitüntetésben. A Munka Érdemrend arany fokozatát *Hámori Béla*, ezüst fokozatát dr. *Dezsényi Béla* főosztályvezetők kapták; a Szocialista Kultúráért kitüntetést *Nagy Károlyné* osztályvezetőhelyettes, dr. *Németh Mária* osztályvezető, *Rakos József* könyvtárvezető, *Szilvássy Zoltánné* könyvtári csoportvezető és *Wix Györgyné* osztályvezetőhelyettes, a Kiváló Dolgozó kitüntető jelvényt pedig *Gombai Sándor* könyvtáros, *Karcagi Antalné* könyvtári raktáros, *Keresztes Antal* könyvkötő szakmunkás és *Rakovszky Istvánné* gazd. főelőadó kapták. Miniszteri dicséző oklevélben részesültek *Paulinyi Oszkárné* könyvrestaurátor, *Schneller Károly*, *Szabad Györgyné* és *Tőkés Lászlóné* könyvtári csoportvezetők.

IV. KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

A szocialista országokban mindenütt irányzatváltozás tapasztalható a módszertani tevékenység területén, amelynek jelei nálunk is megmutatkoznak: a módszertani munka régebbi (pl. működési vizsgálatok, a tapasztalatszerzés és általánosítás) formái mellett, vagy helyett a munka szociológiai oldalai is egyre jobban előtérbe kerülnek. Egyrészt a szociológiai módszerekkel dolgozó irodalmi érdeklődés és olvasásvizsgálatok egyre nagyobb helyet kapnak, másrészt annak a szükségessége is nyilvánvalóvá vált, hogy a könyvtárat mint intézményt egész tevékenységével együtt szociológiai nézőpontból is vizsgálni kell, a módszertani központok munkájában a szociológia módszerei egyre inkább alkalmazásra kerülnek, sőt nem egy területen a módszertani tevékenység alapjává lesznek.

Fokozott hangsúlyt kapott az intézet véleményező, javaslattevő, rendelet-előkészítő tevékenysége. A leghatározottabban mutatkozott meg és figyelemreméltó eredményeket is hozott ez az irányzat az intézmény legfiatalabb szervezeti egységének, a tudományos és szakkönyvtárak módszertani osztályának munkájában.

A másik vonatkozás, ami az elmúlt évet a többiek sorából kiemeli, a Művelődésügyi Minisztérium Könyvtárosztálya által, szakemberek bevonásával végrehajtott felülvizsgálat. A novemberben befejeződött vizsgálat az első volt az intézmény 1959. január 1-én történt átszervezése óta. Hatása bizonyos mértékben már a múlt évben is érvényesült. Nem feladatunk most a vizsgálatot ismertetni, legfeljebb néhány szóban summázzuk annak lényegesebb megállapításait. Ezt a Művelődésügyi Minisztérium Közművelődési Főosztályának értékelése, illetve határozata alapján tesszük.

A Főosztály a vizsgálat alapján megállapította, hogy az intézet a közművelődési könyvtárak építése és állományfejlesztése terén vállalt feladatait korszerű színvonalon látja el, sikeresnek mondotta az *Új Könyvek* című kiadványt, értékelte annak színvonalát. Ugyancsak a KMK sikereként értékelte a könyvtárosok középszintű képzését. A tudományos és a szakkönyvtárak szakfelügyeletének, valamint az állománygyarapítás kérdésében a Művelődésügyi Minisztérium által hozandó rendelkezések színvonalas előkészítésének munkáját a Főosztály szintén nagyra értékelte. Eredményesnek ítélte a könyvtártudományi dokumentáció munkáját és a Könyvtári Figyelő működését.

A vizsgálat természetesen feltárta az intézet tevékenységének hibáit is és utat mutatott továbbfejlesztésére. Egyrészt azt az irányzatot erősíti, amely ott már a vizsgálat előtt is kibontakozóban volt, sok szempontból azonban új irányt adott.

Fontos követelményként hangsúlyozta, hogy a munka tartalmában fokozottabb mértékben kell előtérbe állítani a közművelődési könyvtárak eszmei irányítását, az olvasók nevelését, irodalmi ízlésük fejlesztését. A tudományos és szakkönyvtárak számára pedig elsősorban a magas színvonalú információ nyújtásával kell segítséget adni. A könyvtártudományi dokumentáció hatékonyságát a felhasználhatóság szempontjának erősebb figyelembevételével kell fokozni.

A vizsgálat az intézmény szerkezetére is javaslatokat hozott. Ezek kihatása egyelőre a közművelődési könyvtárak módszertani osztályán jelentkezett. Ennek keretén belül új részleg kialakítását határozták el, amelynek feladata a könyvtá-

rák, ezen belül a szolgáltatások iránti igények vizsgálata, figyelemmel az egyes olvasórétegek olvasási igényeire, ezen belül különös hangsúllyal az ifjúságra. Az ifjúság jobb könyvtári kiszolgálásának egész kérdése előtérbe kerül.

Közművelődési könyvtárak

Intézményünk 1967-re tervezett nagyszabású vállalkozása a munkások olvasási viszonyainak széles körű feltárása lett volna, ez a munka azonban kiváló munkatársunk, *Ughy Jenő* tragikus halála miatt csak a tervezésig jutott. Ugyanezen ok miatt tevődött későbbre az útmutatás megadása az egyes könyvtárak e területen végzendő feladataira, valamint a könyvtárakban folyó olvasáselemző munka módszereire. E tragikus kiesés azért is érint bennünket súlyosan, mert az abbahagyott munkaág — mint már említettük — a szocialista országokban mindenütt a módszertani tevékenység központjába kerül, és ezen a téren egyébként is nagymértékben el vagyunk maradva más szocialista országokhoz képest.

A művelődésügy, benne a könyvtárügy, egyre inkább előtérbe kerülő feladata, hogy számba vegye azokat a jelenségeket, amelyek a művelődési munka egyéb területein, így a könyvtárakban is a tömegközli eszközök, de különösen a TV hatására jelentkeznek, és amelyeknek figyelembevétele elkerülhetetlen. A tömegközli eszközöknek a könyv olvasásra gyakorolt hatását nem egy területen vizsgálják, egyebek között a TV külön munkacsoportja is. Egyelőre a könyvtárak tapasztalatai és e nemből az egyéb területeken elért kutatási eredmények alapján adtunk módszertani útmutatást a könyvtáraknak, hogyan hasznosítsák a televíziót a könyvtári propagandamunkában és hogyan befolyásolják a könyvtár hatókörébe vont emberek a TV értékesebb közvetítéseinek megnézésére, az azzal kapcsolatos irodalom fokozottabb használatára.

Az állományfejlesztés körébe vágó módszertani tevékenységünkben az a törekvés, hogy a problémákat ne pusztán szakirodalmi ismereteink és gyűjtött tapasztalataink alapján oldjuk meg, hanem gondosan megejtett széles körű, a könyvtárakkal együtt végzett vizsgálatok alapján. Ilyen módon vizsgáltuk néhány városunkban, hogyan épülnek egymásra a különböző feladatkörű és típusú könyvtárak állományai, hogyan lehet a gazdaságosság elvének érvényesítésével megszervezni a könyvtárak állománymegosztását. E munka során készült tervek szolgálnak alapul néhány megyei és városi könyvtár gyűjtőköri szabályzatának kidolgozására (Debrecen, Tatabánya, Miskolc). A tervezeteket több konferencián vitattuk meg, így öt gyűjtőköri mintaszabályzat készült el. Megjelenésük módszertani útmutatóval együtt az 1968. évben várható.

Az *Új Könyvek* című, a Könyvtárellátóval közös kiadványunk 1967-es évfolyama 2375 művet ismertetett. Gyakorlatilag a kereskedelmi forgalomba kerülő magyar nyelvű és nem brosúra jellegű kiadványok egészét. Mutatóinak, tárgyszórendszerének kidolgozása munkában van; a folyóirat állománygyarapítási feladata mellett már eddig is jelentős eszköze a könyvtárak tájékoztató munkájának, mutatóinak kidolgozása és kiadása után ez a szerepe megnő.

A megjelenése előtti időszakban törzsanyagként minősített irodalmat az 1967. évben törzsanyagjegyzékként annotált formában kiadtuk. Ebben elsősorban az a cél vezérelt, hogy az *Új Könyvek*ben megjelent és a régebbi időben törzsanyagként minősített irodalom egységes tájékoztatási rendszerben jelentkezzen. Az *Új*

Könyvek mutatóinak kidolgozásához mintegy előtanulmányként a nemrég kiadott annotált törzsanyagjegyzék mutatórendszere szolgált.

Az *Új Könyvek* természeténél fogva nem irodalomkritikai lap, akarva nem akarva mégsem kerülheti el a megjelölt irodalommal kapcsolatos kritikai állásfoglalást, hiszen nélkülül értelmét vesztené. Ebben a tekintetben nincs könnyű helyzetben, minthogy a könyvekkel szinte egyidőben jelenik meg, s ennél fogva véleményének kialakításában a legkisebb „közvéleménykutatás” sem előzheti meg. Az elmúlt évben összevetettük recenzióinkat a megjelent irodalomkritikákkal. Az összehasonlítás két okból is tanulságos volt. Egyrészt az *Új Könyvek* szempontjából kedvező mérleggel zárult. Igen kicsi, mindössze 2—3% az aránya azon műveknek, amelyekre vonatkozó megállapításaink módosításra szorulnak. A másik, ami nem számunkra, hanem irodalompolitikánk, irodalmi életünk szempontjából érdemel figyelmet: a megjelent irodalmi művek elég kis hányada kap érdemi kritikát, a szomszédos országok magyar irodalmát pedig irodalmi berkeink szinte tudomásul sem veszik.

Az állománygondozás a gyarapítás mellett a fülös és elavult könyvek kivonását is magábafoglalja. Különösen a szabadpolcrendszer ad nagy hangsúlyt a kérdésnek. Ezért nemcsak a törzsanyag fokozott beszerzése érdekében dolgozunk ki eljárásokat, de az OSZK által végzett főlőspéldány-kivonás és újra elosztás munkálataiban is részt vállaltunk. Az állománykivonás kérdéseivel foglalkozó munkatársunk egyben az állománykivonás kérdéseiben döntést hozó „Minősítő Bizottság” titkára. Osztályunk a Könyvelosztó Osztállyal együttműködve az év folyamán 157 tudományos és szakkönyvtári selejtezési kérelmet intézett el.

A jelentkező könyvtári igényeknek a könyvkiadásban történő hasznosítására utánnnyomási javaslatot készítettünk, ezt a könyvkiadók messzemenően figyelembe vették. Részt vettünk tárgyalásaikon, közreadtuk a kiadói programokra vonatkozó elemzéseinket.

Az 1967-es évben előtérbe került a korszerű tájékoztatás érdekében végzett módszertani munka. Ennek során külön a nagy és külön a kisebb könyvtárak számára szükséges referenzállomány bibliográfiáját állítottuk össze, a kiskönyvtáraké már meg is jelent. A közművelődési könyvtárak jobb folyóiratellátása érdekében felmértük könyvtáraink ellátottságát, a kapott eredményeket konferencián vitattuk meg, közreadtunk különféle típusú könyvtárak számára ajánlott magyar és külön kiadványban a külföldi folyóiratok jegyzékét.

A könyvtári és irodalompropaganda-munka módszertani segítségét változatlanul az *Eseménynaptár* szolgálja, amely a könyvtárak mellett egyre inkább elterjed iskolákban, művelődési házakban is. Az 1967. évtől kezdve szerkesztésében a Népművelési Intézet is részt vesz. Magunk pedig a *Népművelés* című folyóiratban az Intézettel közösen adunk tájékoztatást a TV azon műsorszámairól, amelyeket a könyvtári és a népművelés egyéb területén végzett propaganda-tevékenység szempontjából fel kell használni. A negyedévenként közreadott tájékoztatóhoz ajánló bibliográfiai rész is csatlakozik.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom 50 éves évfordulójára a Népművelési Intézettel közösen 10 ív terjedelmi útmutatót adtunk ki programokkal, bibliográfiákkal, a munka mellett jelentős mértékű helyszíni tanácsadó munkát is végeztünk, az évfordulóra a könyvtárak által bőségesen kiadott ajánló bibliográfia és egyéb jellegű propaganda-kiadványokat pedig elemzés alá vettük.

A propagandát irányító tevékenységük nem kielégítő, elsősorban az anyagi

feltételek hiánya miatt. Szinte alig jelent meg olyan központi kiadvány, amely a nagyközönség figyelmét a könyvtárakra terelné. Javaslatokat dolgoztunk ki a Népművelési Propaganda Iroda és a Könyvtárellátó számára, egyelőre azonban e téren lényeges változásra semmi remény sincs.

Arra is egyre kevesebb a reményünk, hogy az ajánló bibliográfiák koordinálásában valamirevaló eredmény szülessen. Az öt éves tervbe vett bibliográfiák gondozását folyamatosan végeztük, egy részük el is készült, kiadásuk azonban nincs kellően megalapozva. Hiányoznak a hatékony koordináció alapfeltételei: a funkciójuk szerint hatáskörükbe tartozó ajánló bibliográfiák gondozását országos szakkönyvtáraink mind ez ideig nem vállalták át. Az ötéves terv erre vonatkozó irányelveit nem követte minisztériumi intézkedés. A koordináció mind ez ideig közvetlen módszertani segítségnyújtást, illetve valamiféle rábeszélést jelent csupán. Mindezen bajok ellenére az ebbe a munkába fektetett erőfeszítések nem veszték el nyom nélkül. Egynéhány megjelent ajánló bibliográfia már a tervben megjelölt, korszerű típus jegyeit hordozza. Dicséretesek a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár ez irányú törekvései és eredményei.

A hálózatfejlesztésre irányuló törekvéseink központjában az elmúlt évben a falusi könyvtárak állottak. Magasabb szervezeti formába vonásuk letéti rendszerrel működő körzetekbe már régebben megkezdődött. Ebben az évben helyzetfelmérést végeztünk, amely igazolta az elgondolás életrevalóságát, egyben azonban szomorú képet tárt fel: a biztató folyamat jóformán teljesen megállt. A népművelés egészének figyelme ugyancsak a falu felé fordult és létrehozta a könyvtár és a falusi művelődési otthonok egy intézménnyé szervezett formáját, a klubkönyvtárat. Az önmagukban erőtlen könyvtárak és művelődési otthonok „klubkönyvtár” címen történő egybevonása igen egészséges jelenség. Hiba azonban, hogy ez az összeolvasztás nem jár együtt a körzeti könyvtárak kialakításával, tehát olyan szervezeti forma megjelenésével, amelyben az új művelődési intézmény könyvtári része valamely magasabb szervezetségű (körzeti, vagy járási) könyvtár letéthelye. Kidolgoztuk a Művelődési Minisztérium állásfoglalása alapján a klubkönyvtárak szervezeti és működési alapelveit, kísérletet állítottunk be a Népművelési Intézettel közösen, figyelemmel kísértük és tanácsokkal láttuk el a kísérleti helyeket.

Az Országos Mezőgazdasági Vásáron és Kiállításon bemutatott klubkönyvtári pavilon könyvtári részét a KMK tervei alapján állították fel. A népművelés új irányzata az együttműködés fokozottabb érvényesítését és a művelődési terület összehangoltabb irányítását követeli meg. Ennek érdekében a Népművelési Intézetrel együtt országos értekezletet tartottunk a járási könyvtárak, a járási művelődési házak és a járási tanácsok felügyelőivel, Mezőkövesden.

A hálózatok továbbfejlesztését szolgálták az általunk szervezett tapasztalatcsere jellegű értekezletek vidéki városainkban. A megyei városok hálózati továbbfejlesztésére Pécsen a városi könyvtárak igazgatóival, Sásdon a művelődési autók könyvtárosaival tartottunk tapasztalatcsere jellegű megbeszéléseket.

Az iskolai könyvtárügy kétségkívül könyvtárügyünk leggyengébb része. Fellendülés és kezdeményezés egyelőre még inkább egyes iskolák lelkes könyvtárosaiktól, mintsem központi intézkedésekből származik. Az Országos Pedagógiai Könyvtár a legutóbbi években szorosabban működik együtt a Könyvtártudományi és Módszertani Központtal, és ennek kedvező hatásaként az iskolákban is egyre-másra jelennek meg a szabadpolcos könyvtárak. Szolnok és Heves megyében

együttes munkával iskolai szabadpolcos könyvtárakat szervezett meg a Könyvtártudományi és Módszertani Központ az Országos Pedagógiai Könyvtár és a megyei könyvtár.

A könyvtárak építése, berendezése terén ez évben a szaktanácsadás volt a legnagyobb feladat. Az állami, illetve tanácsi könyvtárak mellett a szakszervezeti könyvtárak is egyre sűrűbben jelentkeznek. A nagyobb szakszervezeti könyvtárak számos egysége ma már modern berendezésű, szabadpolcos intézmény, egyik-másikuk külföldi könyvtárosok számára is meglepetést kelt.

A könyvtári bútorok prototípusainak központi előállításához terveket készítettünk és részt vettünk az előállítás „művezetésében” is. Elkészítettük a könyvtári programot a városon kívüli települések közintézményeinek tömbösítéséhez. A közművelődési területre vonatkozó néhány kiadványról már említést tettünk. A *Könyvtárépítés és berendezés Füzetei* című sorozatunk 6 száma jelent meg, a *Könyvtári raktározási táblázatok* 6. átdolgozott kiadása.

Fontos kiadványunk: *Az Egyetemes Tizedes Osztályozás 1958. évi kiadása és a MSZ 4000—66R táblázatai közötti eltérések összehasonlító táblázata*, valamint *A szakkatalógus szerkesztése csoportképzés alapján a közművelődési könyvtárakban* című munkák.

Tudományos és szakkönyvtárak

Az osztály kis létszámú. Úgy véljük, itt a legrosszabb az arány az ellátandó terület nagysága, a felmerülő szükségletek és a feladatokat ellátó erők létszáma között. Nagyjában ezt állapította meg a vizsgálat is, egyben munkáját mint a legszervezettebbet értékelte és jelentős fejlődését ismerte el.

Amíg a közművelődési könyvtárakkal foglalkozó osztály munkáját inkább módszertani útmutatók kiadása, a közvetlen módszertani segítségnyújtás jellemzik, ez az osztály inkább az elemzésekre, felmérésekre, világirodalmi összefoglalók kiadására helyezi a súlyt. A feladatok szerteágazó volta és a létszám ellentmondása külső munkaerők, sőt munkaegyüttesek bevonására készítik az osztályt. Az elmúlt év erre jónéhány példát is mutatott. Kibontakozást — a gyenge, pénzügyi ellátottság miatt — aligha várhatunk.

Az osztály munkájából ki kell emelnünk a tudományos és szakkönyvtárak gyűjtőköri elhatárolását, azaz a „gyűjtőköri kódex” kialakítását szolgáló munkálatokat. A hálózati reform előkészítése során a tudományos és szakkönyvtárak módszertani részlegeinek képviselőiből álló „Módszertani Munkabizottság” közreműködésével összegyűjtötte a nagyobb könyvtári hálózatok tapasztalatait. E nembe sorolhatók még: közreműködés a népgazdasági információs rendszerrel kapcsolatos álláspont kialakításában, a Művelődésügyi Minisztérium szakfelületi jogkörének a meghatározásában, a könyvtári statisztikai beszámolási rendszerre vonatkozó reform előkészítésében. Utóbbi tevékenység nemcsak az egész magyar könyvtárügyre vonatkozó statisztikai rendszer továbbfejlődését, de a nemzetközi könyvtári statisztika kielégítésére vonatkozó igényeket is szolgálta.

Abból a helyzethől, hogy a tudományos és szakkönyvtárakat, tehát a hálózati rendszerek túlnyomó többségét fogja össze, az említett mellett is számos feladata van, amelyet az egész könyvtárügyre nézve végez. Így az elmúlt évben — állandó feladatának részeként — felmérte és értékelte a könyvtártudományi kutatások

országos helyzetét és javaslatait az OKDT illetékes szakbizottsága elé terjesztette.

A mondottak szinte mindegyike abba a feladatcsoportba tartozik, amelyet „rendelésre” végez. Emellett — nem kis mértékben terven felül — sajátos helyzetének megfelelően a magyar könyvtári kutatást és gyakorlatot segítő szemlék kidolgozását is végezte. Ezek közül ki kell emelni a könyvtárak gépesítésére irányuló sorozatot, az ún. *Gépesítési Füzeteket*. Külön kell említenünk az osztály keretében működő „Gépesítési szaktanácsadó állomást”. Mindezek tapasztalatai és elméleti kutatások alapján az osztály elkészíti a népgazdasági rendszerben közreműködő országos könyvtárak gépesítési tervét.

Bár munkájának jellege inkább a tervezés, a szemlék készítése, tehát a könyvtárak általános támogatása, a szakirodalmon keresztül Módszertani Munkabizottsága révén közvetlen kapcsolatban áll a hálózati központokkal, így nem válik munkája pusztán elméletivé. Ez a körülmény és az elkerülhetetlen igények közvetlen segítségnyújtásra is készítetik. Az elmúlt évben számos könyvtár számára adott fejlesztési szakvéleményt, sőt a nagykönyvtárak közvetlen propaganda-tevékenységéhez is hozzájárult: A Nagy Októberi Szocialista Forradalom megünneplését megszervezte, illetve részt vett az ünnepek előkészítő munkálataiban. Munkájának hatása érezhető volt, nem egy könyvtárunk maradandó értékű kiadvánnyal, bibliográfiával ünnepelt.

Az osztály kiadványai is az aktuális szükségleteknek megfelelően a könyvtárak gépesítését segítik. A terveknek megfelelően a *Gépesítési Füzetek* című sorozat első két tagjaként megjelent Horváth Tibor: *Kézi lyukkártyák a hazai könyvtárakban* (Bp. 1967. 40. l.) és Vásárhelyi Pál: *Gépi lyukkártyák könyvtári alkalmazása* (Bp. 1967. 34 l.) című kiadvány.

Módszertani tevékenységünknek a külföldi szakmai körökkel való megismertetése a magyar nyelv elszigeteltsége, kevésbé elterjedt volta miatt a hazai irodalom segítségével nem kielégítő. Éppen ezért van különös jelentősége tudományos és szakkönyvtáraink módszertani tevékenységét angol és orosz nyelven ismertető kiadványunknak.

Könyvtárosképzés és továbbképzés

1966 őszén indultak meg a speciális programok alapján a szakkönyvtárosok középfokú szakképesítést nyújtó 2 ½ éves szaktanfolyamai. Egy év tapasztalatai alapján 1967-ben új évfolyamokat indított mind a három tankönyvtár: OMKDK 159 fő; OOKDK 84 fő; KMK 113 fő.

A speciális (műszaki, orvosi, társadalomtudományi) szaktanfolyamokhoz lényegében minden tantárgyhoz új jegyzetekre volt szükség. Ezeknek kb. 70%-át készítettük el 1967-ben. Legjelentősebb munka volt a választható négy világnyelvhez a társadalomtudományi szakkönyvtárosok részére megfelelő tankönyvek elkészülése. A még hiányzó jegyzetek miatt levelező tagozatot nem indítottunk.

Miután 1965 óta a közművelődési könyvtárosok középfokú szakképzése kizárólag a tanítóképző intézetek népművelő-könyvtáros tagozatára tevődött át, a záródó közművelődési szaktanfolyamok utolsó képesítő vizsgálója (338 könyvtáros) is 1967-ben volt.

A könyvtárosok szakmai továbbképzését a Művelődésügyi Minisztérium által jóváhagyott program alapján végeztük.

A közművelődési könyvtárosok számára tervezett program fő témakörei: az olvasószolgálat és ezen belül is a tájékoztató munka fejlesztése, a gyermekkönyvtárosok szakszerűbb munkájának elősegítése volt, továbbá a módszertani munka több olyan újszerűsége, amely már a gazdaságirányítási rendszer reformja alapján jött létre.

A tudományos és szakkönyvtárosok részére szinte a teljes programot az új gazdaságirányítási rendszerhez kapcsolódó új információrendszer kiépüléséhez igazítottuk a szakkönyvtári tevékenység vezetői és beosztott munkaköreire bontot-tan. Az információrendszer kialakulása sajnos még olyan kezdetleges állapotban volt, hogy tervezett programunk túlnyomó részét a következő évre kellett halasztanunk.

1967-ben az Oktatási Osztály egész évi munkáját jelentette az ország valamennyi főhivatású könyvtárosának szakképzettségi és munkakörének összefüggő adatairól készült felmérés statisztikai feldolgozása, a lyukkártyás nyilvántartás elkészítése és az elemzés alapján a tanulmányok, azok hazai és nemzetközi publikációinak elkészítése.

Tájékoztatói osztály és szakkönyvtár

A Könyvtártudományi Szakkönyvtár állománya az év folyamán 30 363 darabra nőtt (ez évi gyarapodás 2021), ebből a könyvek száma 23 141 kötet (ez évi gyarapodás 1235 kötet). A gyarapításban — különösen a devizaigényes és még inkább a kereskedelmi forgalomba nem kerülő anyag beszerzésében — igen nagy szerepet játszott a kiadványcsere, amely elsősorban a gyors-tájékoztatók alapján folyt.

Az osztály munkája 1967-ben főként az állomány mélyebb feltárására irányult. Kidolgoztuk az 1965 után feldolgozott anyag (könyvek, folyóiratok, szűk publicitású anyagok) feltárásának és visszakeresésének teljes rendszerét. Elkészült a munka megindításához szükséges magyar tárgyszójegyzék, valamint e jegyzék angol nyelvű változatának alapanyaga. A tárgyszójegyzéket 20 000 pozíciós fénylyukkártyára is adaptáltuk.

Az év második felében megindult a tényleges osztályozó (kódoló) munka. Ennek eredményeképpen 2300 dokumentumról már permutált indexet közölt a *Gyors-tájékoztató*, magyar és angol nyelven.

Az állomány pontosabb és mélyebb feltárására irányult a szakkatalógus revíziója is. Az 1964/65-ben az ETO megfelelő szakjelzeteivel végzett revíziós munka lehetőséget adott arra, hogy a szakkatalógus jelzeteit is egyöntetűvé tegyünk. Ezt az év végéig az anyag 80%-ában elvégeztük. A betűrendes katalógusban is megtörtént a hiányzó melléklapok és utalók pótlása.

Kéziratban elkészült és sajtó alá került az állományunkba tartozó folyóiratok teljes (az állományrészletezést is tartalmazó) kötetkatalógusa, az indexekkel együtt.

A Gyors-tájékoztatóban 7200 tétel címléírását közöltük. Az idegen nyelvű anyagról mindig címfordítást is adtunk, ezenkívül a tételek 70%-áról rövid, 20%-áról hosszabb annotációt, 10%-áról pedig referátum jellegű tartalmi ismertetést.

A nagyobb érdeklődésre számot tartó idegen nyelvű folyóiratcikkeket, könyvrészleteket fordítás útján is hozzáférhetőbbé tettük. Az év folyamán 90 dokumen-

tum — közötté néhány könyv — fordítása készült el és került be a Szakkönyvtárba.

A feltáró munkában jelentős haladást jelent a fordítások „kódrendi” és betűrendes katalógusának publikálása, az 1965—66-ban (az új visszakeresési rendszerben) feldolgozott mintegy 12 000 dokumentum betűrendes indexének revíziója, valamint a referáltsági indexlapok revíziója.

Az osztály gondozásában készült a magyar és a külföldi könyvtártudományi szakirodalom gyorstájékoztatója, a *Könyvtári Figyelő*, valamint a *Könyvtári tájékoztató a magyar hírlapok cikkeiről* című kiadvány. A Könyvtártudományi és Módszertani Központ egyéb kiadványainak szerkesztési munkáiban is részt veszünk, sokszorosításukat pedig az osztály keretében működő részleg végzi.

Kísérletet tettünk arra is, hogy külső intézményekkel való együttműködés révén bővítsük saját munkánk lehetőségeit. A KGM MTTI-vel kötött szerződés alapján közreműködtünk az *Informatika* című lap első számainak technikai szerkesztésében és sokszorosításában.

Az Országos Széchényi Könyvtár dolgozói

1967. december 31-én

A) K Ö N Y V T Á R

7001 Főigazgató:

Dr. Jóboru Magda¹
a neveléstudomány kandidátusa

Dr. Szentmihályi János³
egyetemi adjunktus
Dr. Tombor Tibor

7002 Főigazgatóhelyettes:

Dr. Sebestyén Géza

7006 Osztályvezetőhelyettesek:

Berczeliné dr. Monori Erzsébet
Kovács József
Meggyesiné Markovits Györgyi
Dr. Medrey Zoltán
Mérey-Kasztner Róbertné
Milhoffer Alajos
Dr. Munkácsi Piroska
Nagyné dr. Létay Ida
Dr. Nemes Erzsébet Klára
Dr. Takács Menyhért
Tamás Péter
Wix Györgyné

7003 Főosztályvezetők:

Dr. Dezsényi Béla
az irodalomtudományok
kandidátusa, c. egyetemi docens
Hámori Béla
Dr. Haraszthy Gyula
Dr. Keresztury Dezső
Dr. Pajkossy György

7004 Osztályvezetők:

Dr. Birkás Endre
Csapodiné dr. Gárdonyi Klára
Dr. Fajcsék Magda
Faragó Lászlóné
Fügedi Péterné
Dr. Gombocz István
Horváth Viktor
Dr. Kecskeméti István
Kostyál István
Kovács Dezső
Nagyné Rácz Aranka²
Dr. Németh Mária
Óvári Sándor
Dr. Róna-Tas András
a nyelvészeti tudományok
kandidátusa
Soltész dr. Juhász Erzsébet

7021 Csoportvezetők:

Ferenczy Endréne
Kemény István
Mártján Gyuláné
Miklóssyné Varró Judit
Nagydiósi Gézáné
Rakos József
Schneller Károly
Somkuti Gabriella
Szabad Györgyné
Szász Andrásné
Szilvássy Zoltánné
Tőkés Lászlóné
Ürögy Györgyné

7022 *Tudományos főmunkatársak:*

Dr. Béley Pál
Dr. Berlász Jenő
Dr. Borsa Gedeon
Dr. Kemény G. Gábor
az irodalomtudományok kandidátusa
Dr. Sulán Béla
a nyelvészeti tudományok doktora
Dr. Tardy Lajos
a történelemtudomány kandidátusa
V. dr. Windisch Éva

7023 *Tudományos munkatársak:*

Batári Gyula
Bikichné Falta Rosemarie
Borsos Józsefné
V. dr. Busa Margit
Dániel György
Dr. Fallenbüchl Zoltán
Dr. Fazakas József
Dr. Kelecsényi Gábor
Kiszely Olivér
Pap Zoltán
Papp Ivánné
Pethes Iván
Pusztai Jánosné
Spira Györgyné
Dr. Szabó János
Tárkányi Gyula
Dr. Vekerdí József
a nyelvészeti tudományok kandidátusa
Dr. Vízkelety András
Wittek Lászlóné

7024 *Főkönyvtárosok:*

Dr. Balla Sándor
Bácz Kálmánné
Bántai Vilmosné
Burián Ignácné
Darabos Pálné
Dárdai Miklósné
Deli Györgyné
Demény Ottóné
Dr. Dubois Sarolta
Falvy Zoltánné
Galamb Györgyné
Herendi Károlyné
Dr. Herke Rózsa
Hoffer Rezsőné

Horváthné Izsó Livia
Jáky Éva
Karácsonyi Rózsa
Dr. Kindlovits Kálmán
Kovács Ilona
Kovács Istvánné
Krúdy Zsuzsa
Linczényi Adorjáné
Losonci Andrásné
Majtényi Árpádné
Pálinkás Sándorné
Petrovay Istvánné
Dr. Radnai Márta
Ráduly Márta
Sándi Emilné⁴
Schlachta Erzsébet
Szabó Ervin
Dr. Szász Géza
Dr. Szigethy Jolán
Szűcs Jenőné
Dr. Tomcsányi Tamás
Dr. Tornya Alice
I. Tóth Zoltánné
Zágonyi Ilona

7025 *Könyvtáros I.*

Ambrus Jánosné
Balogh György
Dr. Bartók György
Bene Sándorné
Beniczky György
Béri Gézané
Bétsch Elemérné
Bókay Béláné
Faragó Lászlóné
Fésűsné Domanovszky Judit
Fodor Armandné
Futala Tiborné
Gáli József
Gordon Miklósné
Dr. Hegedűs Károly
Illyés Katalin
Indali György
Kiss Jenőné
Koncz Béláné
Krause Etelka
Kronstein Gábor
Lengyel Enikő

Miklóssy János
 Papp Ferencné
 Párkai Istvánné
 Tomits Ottilia
 Dr. Tóth Lajos
 Tókéssy Ilona
 Tölgyesi Lászlóné
 Vavrinecz Veronika
 Végh Ilona
 Zilahy Tamásné

7026 *Könyvtáros II.*

Baczoni Tamásné
 Bíbor Jenőné
 Bolgár Ivánné
 Csákvári Elekné
 Deáki Imréné
 Fallier Erika
 Fináczy Ernőné
 Fodor Adrienne
 Gál Ágnes
 Gombai Sándor
 Hajmási Sándorné
 Hajóssy Jánosné
 Harsányi Eszter
 Horák Mária
 Horváth Tiborné
 Kapuvári Mária
 Kis Elemérné
 Kisfalvi Mária
 Komornik Zoltánné
 Lénárdné Faggyas Margit
 Maczikáné Oláh Gabriella
 Malek Magdolna
 Mussinger Gábor
 Nagy Emese
 Nagy Éva
 Németh Károlyné
 Nyomárkayné Matolay Mária
 Palotásné Pesthy Klára
 Pásztorné Filep Ágnes
 Patayné Balogh Éva
 Pintér Márta
 Román Anna
 Sándor Erzsébet
 Solymossy Ildikó
 Susánszky Zoltánné
 Szekér Kálmánné

Szentmihály Andrea
 Takács Mária Zsuzsánna
 Tóth Bálint
 Tudós Erika
 Vékony Margit
 Velichné Nagy Katalin
 Veress Orsolya
 Wolf Magdolna

7027 *Könyvtáros III.*

Belencsik Lajos
 Epres Antal
 Jagán Lászlóné
 Potyondi Margit
 Pozsony Endréné
 Storch Zsuzsánna
 Tisza Kálmánné
 Ventura Eduárdné

7029 *Könyvrestaurátor I.*

Czettlerné Kozocsa Ildikó

*

7402 *Gazdasági igazgató I.*

Soltész András

7403 *Gazdasági igazgató II.*

Bolgár Pálné

7421 *Csoportvezetők:*

Dr. Hernády Dénes
 Sebestyén Gáborné

7422 *Főelőadó I.*

Csizmadia Pál

7423 *Főelőadó II.*

Balázs Miklósné

7424 *Előadók:*

Fekete Etelka
 Jenik Győzőné
 Kádár Tiborné
 Kerekes Lőrincné
 Kiss Györgyné
 Lakatos Lászlóné
 Márton Mihály
 Pintér Antalné
 Pócsi Árpádné

- Rakovszky Istvánné
Szűcs Ilona⁵
Vén Tiborné
- 7426 *Műszaki ügyintéző II.*
Balogh László
Bódi Gusztáv
Müller Jánosné
Sasvári Dezső
- 7427 *Műszaki ügyintéző III.*
Mihók János
- 7441 *Adm. ügyviteli alkalmazott I.*
Burián Bertalanné
Nemere Zoltánné
- 7461 *Könyvtári raktárvezetők:*
Barton András
Hajdú Lajosné
Nagy Károly
Németh János
Németh Lajos
Szilasi István
Szilvássy Istvánné
- 7462 *Könyvtári raktárosok:*
Alkonyi István
Búzás János
Gidófalvy Kristóf
Hegyi Andrásné
Ispánki Ferenc
Juhász Júlia
Kádár László
Kálóczy Lajos
Karczagi Alajosné
Kurecz Antalné
Mihálszky Kálmán
Mirki György
Nagy Zsigmond
Papp József
Sajtós Endre
Sinkó Pálné
Szondi Béláné
Tasi József
Tatai András
- 7463 *Könyvtári segédrestaurátor*
Böhm Katalin
Szabados Györgyné
- 7468 *Kiemelt termelő szakmunkások:*
Kovács Béláné
Mencsik Pál
Prim József
Szivák Lajos
- 7469 *Szakmunkások:*
Debulay Imréné
Dunai Mária Zsuzsánna
Geröly Józsefné
Hörömpöly Andrásné
Kastaly Beatrix
Keresztes Antal
Kovács Györgyné
Krajcsi Dezső
Kresalek Béla
Matejka Jánosné
Mürschberger Ferencné
Mürschberger Tibor
Novotny Ágnes
Szabó Kálmánné
Szalay Andorné
Szalay Zoltánné
Szigethy Marianne
- 7471 *Kisegítő I.*
Demjén Andrásné
Egerer József
Ferenczi Sándor
Horváth László
Németh Lajos
Sándor István
- 7472 *Kisegítő II.*
Gajai Jánosné
Gatter Istvánné
Horváth István
Horváth Jenő
Korber Károlyné
Kulin Gábor
Tibolya Istvánné
- 7473 *Kisegítő III.*
Boda Józsefné
Fordán Lajosné
Mirki Györgyné

Ratter Ferencné
Zsukán Erzsébet

7474 *Kisegítő IV.*
Domanyik Mihályné
Gáti Béláné
Németh Imréné
Nyírfalvy Lajosné
Székely Sándorné

7475 *Éjjeli őr, portás, házfelügyelő*
Hajós Csabáné
Molnár János
Török József

Gépkocsivezetők:
Fehér István
Hanke Lajos

B) KÖNYVTÁRTUDOMÁNYI ÉS MÓDSZERTANI KÖZPONT

7002 *Főigazgatóhelyettes:*
Barabási Rezső

7003 *Főosztályvezető:*
Sallai István

7005 *Osztályvezetők:*
Bóday Pál
Dr. Pataky Ernő
Vadász Ferencné

7006 *Osztályvezetőhelyettes:*
Gerő Zsoltné

7021 *Könyvtári csoportvezetők:*
Nyakó István
Ónódy Miklós
Szente Ferenc

7022 *Tudományos főmunkatársak:*
Bereczky László
Dr. Horváth Magda
Iszlay Zoltán
Dr. Vargha Balázs

7023 *Tudományos munkatársak:*
Dr. Bassola Zoltán
Bereczky Lászlóné
Fodor András
Frey Tamásné
Horváth Tibor
Kondor Imréné

Körtés Júlia
Dr. Molnár Ágnes
Pelejtei Tibor
Szabados László
Szabó Sándor
Szilágyi Tibor
Tarr Lászlóné
Urbán László

7024 *Főkönyvtárosok:*
Somogyi Anna
Urosevics Danilo
Zöldi Péterné

7026 *Könyvtáros II.*
Deutsch Béláné
Halmos Tiborné
Kausay Tiborné
Lendvay Lászlóné
Markos Béláné
Mátis Livia
Prágai Pálné

*

7404 *Gazdasági osztályvezető*
Vermes Lászlóné

7423 *Főelőadó II.*
Czinner Tiborné

7424 *Előadó*

Nádai Gyuláné

7441 *Adm. ügyv. alkalmazott I.*

Kovács Árpádné

7472 *Kisegítő II.*

Király Sándorné

Gépkocsivezető:

Kecskés Máttyás

Megjegyzések:

- ¹ Az év folyamán külügyi szolgálata folytán távol volt.
- ² Az OKDT titkáráként az MM-ben teljesített szolgálatot.
- ³ Másodállásban.
- ⁴ Fizetés nélküli szabadsággal külföldön volt.
- ⁵ Az egész évben betegállományban volt.

TÁBLÁZATOK

A könyvtár állománya

1. táblázat

	Állomány 1966. dec. 31.	Fogyatéék 1965—1966	Gyarapodás 1967. évben	Állomány 1967. dec. 31.
Könyv (kötet)	1 736 694	11 077	63 501	1 789 118
Időszaki kiadvány (évfolyam)	188 379	—	4 457	192 836
Kézirat (darab)	405 820	4	10 352	416 168
Zenemű (darab)	75 616	—	4 994	80 610
Térkép (darab)	104 350	—	2 639	106 989
Kisnyomtatvány (darab)	2 194 399	30 399	79 204	2 243 204
Egyéb dokumentum (darab)	222 949	1	6 305	229 253
Dia- és mikrofilm (mű)	45 036	—	4 634	49 670
Összesen	4 973 243	41 481	176 086	5 107 848

Megjegyzések:

Könyvtárunk „nagyállományként” ismert könyvraktárában, így az állományi adatokban is a könyvek, brosurák, jegyzetek, különnyomatok egy egységben vannak és könyvek címen szerepelnek.

Az 1967. évi gyarapodás adataiban sem a műemlékkönyvtárak, sem a Könyvtártudományi és Módszertani Központ szakkönyvtárának adatai nem szerepelnek.

A dia- és mikrofilmeknél 1963-tól számolási egységül a művek (címléírási egységek) szolgálnak.

Statisztikai adatszolgáltatási gyakorlatunkból következően ez alkalommal az 1965—1966. évi fogyatéket hoztuk levonásba az összesített állományból.

	Vétel	Ajándék ¹	Csere	Köteles- példány	Saját előáll.	Összesen
Könyv (kötet)	4 041	3 694 20 047 ²	3 530	31 904	285	63 501
Időszaki kiadvány (évfolyam)	996 ³	638	399	2 424	—	4 457
Kézirat (darab)	8 911	1 440	1	—	—	10 352
Zenemű (darab)	189	2 629	110	2 066	—	4 994
Térkép (darab)	838	—	7	1 794	—	2 639
Kisnyomtatvány (darab)	4 633	1 856	13	74 965 ⁴	—	81 467 ⁴
Kép, metszet (darab) ..	2 027	290	1	1 312	—	3 630
Hanglemez, hangszalag (darab)	234	10	2	166	—	412
Oktató diafilm (címl. egység)	—	—	—	156	—	156
Mikrofilm (neg. és poz. cl. egység)	25	16	3 684	—	753	4 478 ⁵
Összesen	21 894	30 620	7 747	114 787	1 038	176 086

Megjegyzések:

1. Ez a rovat az ajándékokon kívül az állami juttatásból és az állományba még nem vett, raktárrendezésből származó anyag adatait is tartalmazza.

2. A 20 047 kötet az eddig önlesztetten tárolt és az 1966—1967 folyamán rendezett anyagból való állománybavétel. Minthogy a Könyvelosztótól származik, az ajándék-rovat különleges tétele.

3. Ezen felül 444 darab szórványszám.

4. Ebből 652 db szabadalmi leírás és 1611 db szabvány.

5. 1 164 791 mikrofilmkocka.

Könyvgyarapodás megoszlása

tartalom szerint

2/a táblázat nyelvek szerint

2/b táblázat

ETO- szak	Köteles- példány	Egyéb gyarapo- dás	Összesen	Kötelesspéldányok nyelvek szerint	Kötet
01/02	820	940	1 760	1. Magyar nyelvű kiadványok	27 254
0	342	1 302	1 644	2. Idegen nyelvű kiadványok	4 473
1	303	671	974	ebből:	
2	119	257	376	angol	2 036
30	78	218	296	bolgár	2
3	4 589	4 763	9 352	cseh	30
5	2 421	1 680	4 101	dán	1
61	2 824	755	3 579	eszperantó	10
63	1 219	1 245	2 464	finn	2
6	10 952	1 258	12 210	francia	337
7	1 509	1 840	3 349	latin	7
80	1 031	1 665	2 696	lengyel	30
82.0	446	1 690	2 136	német	1 249
820	3 881	7 795	11 676	norvég	1
91	455	852	1 307	olasz	43
93/97	915	4 522	5 437	orosz	630
1850				román	22
előtti	—	74	74	spanyol	32
RRT				svéd	1
anyag*	—	70	70	szlovák	21
				szerb-horvát	19
				3. Több nyelvű kiadványok	177
Összes	31 904	31 597	63 501	Mindösszesen:	31 904

* A Régi Nyomtatványok Tárának RMK és antikva anyaga.

Könyvek és időszaki kiadványok gyarapodása megjelenési helyük szerint

könyvek

2/c táblázat

időszaki kiadványok

2/d táblázat

Megjelenési hely	Kötet	Megjelenési hely	Év-folyam	Ebből hunga-rika
EURÓPA		<i>Kurrens évfolyam</i>		
Magyarország	57 882	Magyarországon	2688	
Anglia	241	Külföldön:		
Ausztria	257	Szovjetunió	71	—
BENELUX államok ..	102	Szocialista államok	325	85
Bulgária	78	Egyéb államok	318	12
Csehszlovákia	591	Külföld összesen	714	97
Franciaország	195	Mindösszesen	3 402	
Jugoszlávia	329	<i>Inkurrens évfolyamok</i>		
Lengyelország	208	Magyarországon	775 ¹	
Németország 1945-ig ..	167	Külföldön:		
NDK	381	Szovjetunió	18	4
NSZK	496	Szocialista államok	4 ²	10 ³
Olaszország	104	Egyéb államok	195 ⁴	35 ⁵
Pireneusi fsz.	32	Külföld összesen	317	49
Románia	643	Mindösszesen	992	
Skandináv országok ..	172	Kurrens, inkurrens		
Svájc	70	évf. összesen	4 394	
Szovjetunió	690			
Egyéb európai államok	12			
ÁZSIA		<i>Megjegyzések:</i>		
Izrael	171	1. és 284 szórványszám.		
Kína	4	2. 2 szórványszám.		
Egyéb államok	27	3. 1 szórványszám.		
AFRIKA	18	4. 158 szórványszám.		
AMERIKA		5. 46 szórványszám.		
USA	408			
Kanada	44			
Egyéb államok	84			
AUSZTRÁLIA	25			
Összesen	63 431*			

* A kimutatásban a Régi Nyomtatványok Tárának 70 kötetes anyaga nem szerepel.

Állománycsoportok	Művek száma	Mikrofilmkockák száma
<i>Negatív mikrofilmek:</i>		
FM1 Kéziratok	103	38 449
FM2 Régi és ritka nyomtatványok	157	25 132
FM3 Hírlapok, folyóiratok	47	696 465
FM4 Zeneművek	9	2 661
FM5 Térképek	8	25
FM6 Színházi nyomtatványok	3 655	3 655
FM7 Modern nyomtatványok	8	3 074
FM8 Plakátok	—	—
Összesen:	3 987	796 461
<i>Pozitív mikrofilmek:</i>		
FM1 Kéziratok	194	38 421
FM2 Régi és ritka nyomtatványok	214	26 559
FM3 Hírlapok, folyóiratok	66	311 854
FM4 Zeneművek	—	—
FM5 Térképek	—	—
FM6 Színházi nyomtatványok	6	14 484
FM7 Modern nyomtatványok	9	690
FM8 Plakátok	—	—
Összesen:	491	395 330
Negatív és pozitív mikrofilmek együttesen: ..	4 478	1 164 791

Címleírás	Teljes értékű feldolgozás	Egyszerűsített feldolgozás	Kiegészítő hozzáírás
Könyvfeldolgozó Osztály:			
kötelesspéldányok ¹	8 702	3 719	—
egyéb ²	5 590	—	—
folytatásos művek	—	—	2782
Bibliográfiai Osztály:			
MFR	—	14 121	—
Hírlaptár	673 ³	—	—
kurrens kötetek	—	—	4 956
inkurrens kötetek	—	—	992 ⁴
Kézirattár	1 146	670	—
Régi Nyomtatványok Tára	3 550	—	—
Színháztörténeti Tár	4 000	150	—
Kisnyomtatványtár	2 520 ⁵	—	—
Térképtár	307	—	—
Zeneműtár	4 810	—	—
Mikrofilm-tár	192	—	—
Címleírás összesen:	31 490	18 660	8 730
Szako zás			
Könyvfeldolgozó Osztály:			
kötelesspéldányok	5 907		
egyéb ²	6 087		
Bibliográfiai Osztály:			
MFR	—	14 121	
Színháztörténeti Tár	—	75	
Kisnyomtatványtár:			
kisnyomtatványok	—	41 355	
csop. feld. anyag	—	14 355	
Térképtár	114		
Zeneműtár	3 333	2 121	
Szako zás összesen:	15 441	72 027	

Megjegyzések:

¹ Analízisekkel, melyek szako zásra nem kerülnek, revíziójuk a Bibliográfiai Osztályon történik.

² Vétel, csere, ajándék stb. útján beérkező könyvek.

³ A teljes értékű feldolgozásnál a szako zást, beszámozást és az utalók készítését is be-számítva. A 673 címhez tartozóan 1855 kötet került katalogizálásra.

⁴ A kiegészítő hozzáírásoknál kötészeti egység kollacionálással együtt számítva. Továbbá 444 szórványszám.

⁵ A grafikai plakátok címleírásai rövid annotációval készülnek.

A gyűjtemények használata
a) *Az olvasótermek forgalma*

Olvasótermek	Használók száma	Használt egys. száma	Kölcsönzött egys. száma
Könyvek:			
Központi olvasótermek	36 904	129 430	12 998
Időszaki kiadványok:			
Hírlaptár	23 762	78 494	9 000
Különgyűjtemények:			
Kézirattár	1 382	16 984	279
Régi Nyomtatványok Tára	939	3 247	102
Mikrofilmtár	368	749	—
Zárolt Kiadványok Tára	985	5 813	—
Zeneműtár	1 728	16 036	179
Színháztörténeti Tár	729	137 017	—
Kisnyomtatványtár	223	74 648	904
Térképtár	375	7 317	—
Összesen	67 395	469 735	23 502

b) *Helybenolvasók megoszlása a nagyobb olvasótermekben*

	Központi olvasótermek szám/százalék	Hírlaptár olvasóterem szám/százalék	Összesen: szám/százalék
Tudományos kutatók	5 401/14,6	11 276/47,5	16 677/27,5
Egyetemi hallgatók	22 428/60,8	7 664/32,2	30 092/49,6
Egyéb olvasók	9 075/24,6	4 822/20,3	13 897/22,9
Összesen	36 904	23 762	60 666

c) *Látogatók és kiállítások*

	Látogatók száma	Kiállítások száma
A központi gyűjteményeknél	773	13
A műemlékkönyvtáraknál	111 801	2
Összesen	112 574	15

*A könyvtár kiadványai**Az 1967. év folyamán az alábbi kiadványok jelentek meg**a) Önálló kiadvány, nyomdai előállításban*

1. Magyar Könyvészet 1945—1960. A Magyarországon nyomtatott könyvek szakosított jegyzéke. III. kötet. Műszaki tudományok — Technika. Egyetemi Nyomda. Népművelési Propaganda Iroda. 608 p. — 2000 példányban.
2. Magyar bibliográfiák bibliográfiája 1961—1964. Egyetemi Nyomda. Népművelési Propaganda Iroda. 432 p. — 1200 példányban.

b) Önálló kiadvány, házi sokszorosításban

3. Magyar Könyvészet 1965. A Magyarországon megjelent könyvek, zeneművek, térképek és hanglemezek címjegyzéke. OSZK házi sokszorosítás. XXIX, 882 p. — 1150 példányban.
4. Magyar Könyvészet. A Magyarországon megjelent grafikai plakátok és metszetek címjegyzéke. 1963—1964. OSZK házi sokszorosítás. XXIV, 516 p. — 500 példányban.
5. Magyar Folyóiratok Repertórium. Betűrendes mutató. OSZK házi sokszorosítás. CXCVIII p. — 1000 példányban.
6. A magyarországi könyvkiadók, nyomdák és sokszorosítók jegyzéke és kötelespéldányszolgáltatásuk az 1966. évben. OSZK házi sokszorosítás. 64 p. — 350 példányban.
7. A szovjet ex libris 1917—1967. Az Országos Széchényi Könyvtár kiállítása. Leíró katalógus. Budapest 1967 november. OSZK házi sokszorosítás. 56 p. — 500 példányban. [Terven kívül jelent meg.]

c) Időszaki kiadvány, házi sokszorosításban

8. Magyar Nemzeti Bibliográfia. Bibliographia Hungarica. 24 szám, 1051 lap terjedelemben. 1050 példányban.
9. Magyar Folyóiratok Repertórium. Repertorium Bibliographicum Periodicorum Hungaricorum. A Magyar Nemzeti Bibliográfia melléklete. 24 szám, 1336 lap terjedelemben. 1000 példányban.
10. Külföldi Könyvek Országos Gyarapodási Jegyzéke. Filozófia. Társadalomtudományok. Művészet. Nyelvészet—Irodalom. 12 szám, 2197 lap terjedelemben. 350 példányban.
11. U. Természettudományok. Orvostudományok. Műszaki tudományok. Agrártudományok. 12 szám, 2175 lap terjedelemben. — 600 példányban.

Деятельность Государственной библиотеки им. Сечени в 1967 году

В 1967 году библиотека дошла до окончательной фазы подготовительных работ, предшествующих переселению в новое здание.

За этот очень важный в жизни и деятельности нашей библиотеки период главные силы были сосредоточены на т. н. реконструкционные работы. В дополнение к этим были выполнены задачи, которые — в соответствии с указанными нашей высшей инстанцией принципами — из общегосударственного библиотечного дела лежат нашей библиотеке. Из совокупности этих задач выделяем те, связанные с созданием народно-хозяйственной информационной системы и относящиеся к библиотечной работе.

Из выполненных задач важным результатом считаются: в ходе ревизионных работ $\frac{3}{4}$ часть нашего фонда подвергалась учету; покончили с устройством наших дублетов, хранящихся через более чем 10 лет в рассыпном состоянии; был подобран и подготовлен материал для будущих подсобных библиотек в новом здании, насчитывающий уже больше чем 30 000 томов.

В то же время ограниченность возможностей принудила нас временно отложить выполнение некоторых задач. Сюда относим промедление в строительстве нового здания нашей библиотеки, нерешенность проблем, связанных с охраной фондов, в том числе все более угрожающее разрушение газетного фонда и техническая отсталость нашей библиотеки.

Комплектование фондов

Данные, относящиеся к фонду нашей библиотеки и комплектованию фондов содержатся в таблицах № 1—2.

Главным источником комплектования наших фондов и в этом году была доставка обязательных экземпляров. Повышение цен книг, с одной стороны, а снижение ассигнования для комплектования, с другой, ограничивало возможность комплектования путем покупки.

В центре внимания работы комплектования стояло составление и подбор материала подсобных библиотек, предназначенных для нового здания. В интересах этого были сокращены остальные требования, все таки, из-за нехватки материальных средств могли только отчасти обеспечить комплектование запланированного количества книг путем покупки.

В течение этого года обнаруживалась самая ценная часть основного фонда библиотеки-исторического памятника им. Регули Антал в г. Зирц (3 кодекса, 63 инкунабул и 150 старинных венгерских книг), считанная до сих пор за растерянную. Они, по всей вероятности были скрыты еще во время Второй мировой войны, чтобы по возможности сохранились и были найдены в ходе перестройки, проходящей в настоящее время в здании библиотеки.

Договоры по обмену микрофильмами, включенные — в отечественном отношении с Университетской библиотекой в г. Сегед, а в заграничном отношении с библиотеками Матица Српска, Нови Сад и Матица Словенска, Мартин действительно способствовали пополнению пробелов наших фондов.

Обработка, каталоги

Относящиеся данные указаны в таблице № 3. В этом отношении надо отметить выяснение принципиальных проблем и реконструкционные работы, проведенные с каталогами.

В течение года были проведены некоторые анализирующие исследования и выработаны уставы практического назначения. Принципиальные и практические вопросы каталогов специальных фондов, в неразрывной связи с общей системой каталогов нашей библиотеки были изложены д-ром Дюла Харати в своем очерке.

Продолжались работы по реконструкции служебного и читательского алфавитного каталогов, а также систематического каталога. Приступили к переработке каталога газетных статей и сделались подготовки к предусматриваемой в 1968 году реконструкции по учету периодических изданий нежурнального характера и раздела продолжающихся изданий алфавитного каталога.

Хранение, охрана фондов

Ввиду того, что завершение строительства нового здания потерпело значительное промедление, оказалось необходимым, чтобы уже в этом году обеспечили дополнительные места для непрерывно вливающегося в библиотеку материала. Хотя и это был нежелательным регрессом, вынуждены были приступить к переселению архивальной части книжного фонда и периодического материала из хранилищ, находящихся при читальных залах в более отдаленные хранилища. Это было связано с упаковкой 167 700 томов в сумки, что одновременно и означает недоступность этого материала впредь до переселения в новое здание.

Предусмотренные в области охраны фондов задачи были с одной стороны выполнены с помощью местных сил, в рамках работ, проводимых внутри хранилищ, а с другой стороны, по линии мастерских. В рамках текущих работ по охране фондов было проверено 3000 погонных метров полков. В газетном хранилище совершили 2006 исправлений и с включением внешних рабочих мест начали — пока на экспериментальном уровне — ламинацию газетных экземпляров. Главное внимание придавалось при этом работам по микрофотосъемке и подготовке газет для микрофотосъемки. В рамках работ по охране

и дополнению фондов Отдел микрофильмов подготовил в течение года 721 221 микрофильмовых кадров-негативов и 391 842 микрофильмовых кадров-позитивов. В переплетной мастерской совершили переплет 6534 книг и 5444 журналов и газет. Лаборатория по реставрации сделала 1309 реставраций и новых переплетов для специальных фондов.

В этом году был завершен третий этап начатой в 1965 году работы по ревизии фондов. Подводя итоги сделанной до сих пор работы можно установить, что из 10-и участков фонда нашей библиотеки 5 покончили с работой по ревизии своего фонда, у 3 других проводятся ревизионные работы и в остальных 2 специальных фондах работа начнется в 1968 году. До сих пор всего были учтены 3 642 805 библиотечных единиц.

Придается также большое значение измерительной и анализирующей работе, совершенной в рамках ревизионных работ, способствующей сверхсрочному измерению состояния газетного фонда и в то же время и подготовке очерка д-ра Мария Немец, излагающего методы и средства работы по охране фондов, имея при этом в виду накопленный опыт и практику национальных библиотек социалистических стран.

Обслуживание читателей. Справочно-библиографическая работа

На оформление показателей читательского оборота (см. таблицу № 4) глубоко повлияло закрытие читальных залов за период ревизионных работ (2 месяца).

Работа в области обслуживания читателей замедлялась, но в то же время обнаруживается хорошо обоснованное повышение уровня работы. 15 мая 1967 года был открыт — с испытательной целью — специальный читальный зал литературоведения, располагающий 12 читательскими местами и подсобной библиотекой со свободным доступом, насчитывающей 24 000 томов. В читальном зале газет и журналов был оформлен состав читателей более высокого уровня, поскольку пропорция научных исследователей (47,4%) приближался к оптимальному числу и если причислить сюда и студенты, проводящие свою учебно-исследовательскую работу, их число составляет 80% посещаемости. Покупали новое электроакустическое оборудование для Отдела музыки.

В течение года были устроены 3, больше обыкновенного по их объему выставки. По поводу 50-ой годовщины Великой Октябрьской социалистической революции была устроена вместе с Венгерским национальным музеем выставка на тему «Рождается новый мир»; материал выставки «50 лет советских экслибрисов (1917—1967)» был составлен Вологодской Картинной Галереей. Во время летнего туризма организовали выставку для показа иностранным посетителям историю и деятельность нашей библиотеки.

В течение года Справочно-библиографический отдел дал письменную справку 207 раза (107 запросов поступили из-за границы). Подбор материала и составление литературы на эти справки — по объему и уровню — равняется литературоведческой исследовательской деятельностью. Из числа справок, предоставленных на заграничные запросы выделяем наше содействие в составлении профессором Университета Миннесота, Альбертом Тезла работы “An introductory bibliography to the study of Hungarian authors.” и составление венгерского раздела библиографии Паркс-а “The literature of the World in English translations.” Отдел истории театра подготовил библиографию на тему «Эстонские драматурги на венгерской сцене».

Библиографическая деятельность

Работы, входящие в систему Венгерской национальной библиографии главным образом исполнились Отделом библиографии, все таки в ней также приняли участие сотрудники специальных коллекций.

Были опубликованы два раза в месяц периодические издания «Венгерская национальная библиография» и «Репертория венгерских периодических изданий».

С использованием материала, включенного в Венгерскую национальную библиографию, под названием «Magyar könyvtáriszt» выпускали ежегодник венгерских книг а вместе с тем и различные публикации, охватывающие период за нескольких лет и дополняющих материал ежегодника. Вышел в свет ежегодный том за 1965 г. и уже составлен материал следующего тома за 1966 г., но не могли отдать его в печать только в последние дни текущего года. Из сводных летописей пока составила и опубликовалась Библиография венгерских библиографий за 1961—1964 гг. и Указатель графических плакат и гравюр, изданных в Венгрии за 1963—1964 гг.

В области ретроспективных библиографий был составлен и опубликован третий том (Технические науки, техника) Сводного каталога венгерских книг 1945—1960.

Несколько библиографических работ, в том числе пятый том Сводного каталога венгерских книг 1945—1960, содержащий указатели, опытный выпуск за 1965 г. Списка венгерских журналов и газет, запланированное в сотрудничестве с Венгерской академией наук издание Старых, вышедших в Венгрии за 1473—1600 годы печатных произведений и первые тома издаваемых в рамках серии факсимильных изданий выдающихся ретроспективных летописей венгерских книг пока находятся в печати.

Из вышеуказанного выясняется, что наша библиотека считает своей первоочередной задачей создание полной системы венгерских национальных библиографий. Считаем также своим долгом ликвидировать существующие еще недостатки, все таки это пока превышает наши силы. Список вышедших в 1967 году публикаций нашей библиотеки содержится в таблице № 5.

Центральные службы

Значительные силы были затрачены на выполнение общегосударственных задач. Оборот обязательных экземпляров (915 626 единиц) в основном соответствовал обороту предыдущего года.

В Отделе центральных каталогов в ходе реконструкционных работ согласились в окончательном оформлении подразделения каталога книг. В течение года были зачислены в каталог карточки 157 905 новых заявлений и совершены 10 957 справок. Число предоставленных информации у Центрального каталога иностранных периодических изданий насчитывало 14 547. Был опубликован отделом раз в месяц в двух сериях (Общественные науки, естествознание) Сводный бюллетень иностранных периодических изданий, поступивших в библиотеки Венгрии.

В Отдел междубиблиотечного абонементов поступило всего 23 586 запросов; из этих на отечественный запрос был удовлетворен 18 638 и на иностранную просьбу — 2067.

Отдел международного книгообмена с одной стороны действовал в качестве венгерского центра международного книгообмена, с другой стороны выполнял задачи, связанные с поддержанием непосредственных связей библиотеки, а именно с приблизительно 400 учреждениями 60 стран. В течение года было выслано за границу 19 942 книг и периодических изданий и получено в обмен 18 959. В качестве государственного центра распределили 6039 отдельных посылок, поступивших в сборных сундуках и предназначенных для разных венгерских научных учреждений и частных лиц.

Отдел распределения книг совершил обмен с дублетами внутри страны. При текущих задач здесь надо еще выделить 3 более важных задачи, а именно следующие: покончили с подготовкой дублетных экземпляров для инвентаризации; из собранного в предыдущем году материала художественной литературы распределили 26 688 томов среди сельских библиотек 5-ти районов; продолжались работы по обработке и распределению дублетных экземпляров периодических изданий.

Управление

В отсутствие главного директора, д-р Магда Йобору, находящаяся с 1966 года на дипломатической службе, ее должность исполнялась заместителем, д-р Геза Шебештен.

Коллегия собиралась 10 раз в течение года для обсуждения основных проблем текущих и перспективных работ. На обоих совещаниях директоров национальных библиотек социалистических стран, состоявшихся в Варшаве и в Москве участвовал в качестве представителя нашей библиотеки д-р Геза Шебештен. В рамках межгосударственных культурных соглашений непосредственные контакты по сотрудничеству поддерживались Государственной библиотекой им. Ленина в Москве, Deutsche Bücherei, Leipzig и Библиотекой Матица Српска, Нови Сад, в рамках которых 5 наших сотрудников были в научной командировке. По одному стипендию получили наши сотрудники в Париж и Вену.

В 1967 году расширялась деятельность в области научных исследований. Старшему сотруднику, д-р Енё Берлас и заведующему главным отделом, д-р Бела Дежени поручено написание истории библиотеки. Рабочая группа в составе 9 лиц занимается разработкой частных проблем. В числе научно-исследовательских тем обнаруживались 31 с области библиотекосведения и 15, относящиеся к другим отраслям знаний.

Продолжались работы по строительству нового здания библиотеки. В течение года было инвестировано 15,6 миллиона форинтов. В работах по строительству и проектированию сотрудники библиотеки принимали участие в качестве консультантов.

В силу обнаруживаемых в направлении методической работы социалистических стран изменений, а также в результате ревизии, проходившей со стороны Министерства культуры, в деятельности Центра предусматриваются значительные изменения. В разных областях деятельности более интенсивно использовались социологические методы и особое внимание уделялось выполнению для Министерства культуры задач, связанных с подготовкой постановлений и резолюций.

Приступили к организации группы по исследованию читаемости и читательских требований библиотек, первоочередной задачей которой поставилось исследование и раскрытие читательской деятельности рабочих на широких началах.

Центральное место в деятельности по подготовке постановлений и резолюций занимали работы, связанные: 1. с подготовкой т. н. «кодекса по профилю библиотеки», имеющего своей целью разграничение профиля научных и специальных библиотек, 2. с оформлением народно-хозяйственной информационной системы, 3. с определением правомочия в отношении инспекции по специальности, 4. с подготовкой статистической реформы. Дали оценку и разрабатывали предложение на общегосударственное положение исследовательской деятельности в области библиотекосведения. Литературными обзорами содействовали исследовательской и практической деятельности в области библиотекосведения.

Руководство комплектованием фондов библиотек совершилось сочетанием проверки фондов библиотек различной функции в крупных городах страны с учетом читательских требований. Действенным средством руководства являлось журнал «Új könyvek» (Новые книги); была разработана система указателей и предметных слов для этого журнала; чтобы лучше соответствовать требованиям библиотек подготовили предложение на перепечатку; оказали значительную помощь библиотекам в забраковке из своих фондов устарелого и дублетного материала.

В ходе работ, связанных с развитием сетевой системы массовых библиотек, рассматривалось положение существующих уже т. н. районных библиотек, прихватывающих несколько сельских библиотек; разрабатывались директивы, касающиеся организации и деятельности т. н. клубных библиотек, создавшихся путем соединения библиотек и сельских домов культуры и были составлены проекты по строительству и оборудованию этих библиотек.

Чтобы содействовать развитию справочно-информационной деятельности массовых библиотек были опубликованы библиографии и образцовые списки журналов для справочно-подсобных фондов различного типа библиотек.

О деятельности Центра в области пропаганды свидетельствуют между прочим кварталом опубликованный «Календарь событий» и совещания, занимающиеся методами пропагандистской работы. По поводу 50-ой годовщины Великой Октябрьской социалистической революции был составлен, в сотрудничестве с Институтом народного образования справочник в объеме 10 печатных листов и по той же теме велась развернутая подготовительная и консультативная пропаганда.

С других областей консультативной деятельности можно упоминать о заключениях, предоставленных отдельным библиотекам по вопросам развития, о деятельности Консультативной базы по вопросам механизации библиотек, о предоставлении советов по вопросам строительства и оборудования.

Кроме периодических изданий (Könyvtári Figyelő, Gyorstájékoztató a magyar és külföldi könyvtártudományi irodalomról, Új könyvek, Eseménynaptár, Könyvtárépítési és Berendezés Füzetek) выпускали новую серию в рамках уже существующей серии «Публикации Центра библиотекосведения и методической работы», трактующей вопросы механизации библиотечной работы. Составили справочник к сопоставлению новых и старых таблиц УДК и для редактирования систематического каталога.

Для библиотечарей по специальности организовали специальные курсы продолжительностью 2½ лет для приобретения средней квалификации а также содействовали их работе предоставлением учебных программ, конспектов и учебников. (В этом году в курсы записывались 356 новых студентов). Совещания по вопросам повышения квалификации имели своей целью создание новой, соответствующей вновь оформленной системе управления народным хозяйством системы информации, развитие работы по обслуживанию читателей и информационной работы и ознакомление с новыми перспективами работы в детских библиотеках.

В области информационной и документационной работы, кроме редактирования

наших журналов разрабатывали полную систему раскрытия и поиска приобретенной после 1965 года литературы, в том числе малотиражных публикаций и составили список венгерских и английских предметных слов. В Экспресс информацию включили 7200 названий. Кроме текущего перевода специальной литературы по библиотековедению были опубликованы предметные и алфавитные каталоги на подготовленные переводы и дальше развивали специальный фонд библиотековедческой литературы.

Report on the activity of the National Széchényi Library in 1967

The year 1967 is an important period in the library's history and work, it is the beginning of the concluding phase of the preparatory works before moving to the Castle.

Consequently attention was focussed on the so called „reconstruction” works preceding the change of home. The tasks in this connection were accompanied by others set by the superintending authority and to be performed by the library in the field of national library cause. One of the most notable of these is the fulfillment of the tasks of library concern in relation to the establishment of the national economy's informational system.

In the course of the year the staff of the library carried out the following tasks: approx. one third of the bookstock has been revised, the arrangement of the duplicate copies stored a la rinfusa for a decade has been completed, the material prepared for the reference library to be set up in the new building of the library exceeds the quantity of 30 000 volumes.

Due to our limited staff and financial conditions, some of our tasks had to be, however, for a time postponed. Thus the building of the new library delays, the problems of the preservation of the bookstock remain unsolved, there is a more and more imminent danger so the decay of the periodicals' stock and there was no change for the better in the technical backwardness of the library's equipments.

Acquisitions

The data of our bookstock and the acquisition are shown in tables 1. and 2.

The acquisition of the library's stock was again determined by the „national” character of the library, thus the copyright copies were the main source of acquisition. The decrease of acquisitions by purchase is due partly to the augmented bookprices partly to poor financial limits in purchase, lower than in the previous year.

The acquisition was centred on the stock of the reference library to be set up in the new building. As a consequence expenditures of other character have been reduced and due to financial difficulties acquisitions projected by purchase could be effected only to a limited extent.

The most notable event in the year was the recovery of the most valuable part (believed to have been lost) of the original bookstock of the Reguly Antal museum library in Zirc (3 codices, 63 incunabula, and 150 works from the Old Hungarian Library). Presumably these precious works had been hidden during the World War II. with the intention of preservation and they were discovered in the course of reconstruction works in the library.

The agreements for microfilm-exchanges prove to be very effective as to the filling the gaps in our bookstock. The exchanges are effectuated in Hungary with the University Library, Szeged, and abroad with the Matica Srpska, Novi Sad, and Matica Slovenska, Martin.

Catalogues, handling of books

The data concerning handling of books are shown in table 3. As for the cataloguing, the most significant facts are the clearing up of the matters of principle and the reconstruction of the catalogues.

In the course of the year several analyzing investigations and rules of practical use were made and drawn up. The questions of principle and practice of the special collections in relation to the catalogue system of the whole library were treated by dr. GY. Haraszthy in a draft. The reorganization of the reference and readers' alphabetical catalogues and of the subject catalogue were going on without interruption. The reorganization of the analytical

catalogue in the Periodicals Department has been launched and the reconstruction works to be begun in 1968 were prepared in relation to the serials in alphabetical catalogue and the records of the serial publications of non-periodical character.

Storage, preservation of stocks

The delay in the completion of the library's new building necessitated the ensurance of storage space for the impouring material. It is a regrettable setback, that we had to start with the transport of the old material of our periodicals collection from the stores beside the reading rooms to external stores. In the course of this 167 700 volumes were packed in cases, and these will be accessible only in the new building.

The tasks set for the preservation of books were carried out partly within the stores, so called local restoration works, partly in workshops. In the stores material of 3000 shelf running metres was controlled and 10 383 books were repaired. In the store of the Periodicals Department 2006 pieces were restored and on an experimental level and with the aid of out-of-library, workshop the laminating of the periodicals has been begun. Here first of all the microfilming and the preparation of the periodicals for microfilming must be noted. The Microfilm Section made 721 221 negative and 391 842 positive frames with the purpose of stock preservation. Our Bookbinding Section bound 6534 books and 4544 periodicals. The Laboratory of Restoration, to the request of the special collections, restored and re-bound 1309 pieces.

In 1967 we arrived to the third phase of the stock revision begun in 1965. To sum up the work done so far: from among the 10 special collections of the library 5 completed the revision of the stocks, the stocks of 3 collections are in course of revision and in the case of two, works will begin in 1968. So far 3 642 805 items have been treated.

The analysis and control made during the revision is also noteworthy, all the more, as it has been urged for years and it made possible for dr. Mária Németh to prepare her draft treating the ways and means of stock revision in view of the experiences and the practice of the national libraries of the socialist countries.

Readers and Reference Service

The indexes of the readers service (see tables 1. and 4.) were greatly influenced by the nearly 2-month closing up of the reading rooms due to the stock revision.

The pattern of the work in the Readers Service is one of slow and steady progress. On 15th May 1967, experimentally a special reading room for literary science was opened with reading space for 12 persons and 2 400 volume openshelf library at disposal. In the reading room of the Periodicals Department the composition of the readers is of higher niveau than before, the proportion of the researchers (47,5%) approaches the optimum and with the number of the university students working on their papers it reaches 80% of the readers using the stock of the Periodicals Department.

Three exhibitions were organized, all greater than usual. The exhibition on the 50th anniversary of the Great Socialist October Revolution "Új Világ születik" (New World is born) on joint organization with the National Museum of Hungary the display of Soviet Library Cards *A szovjet ex libris 50 éve (1917-1967)*, 50 years of the Soviet-ex-libris 1917-1967 compiled by the Vologda Library. In summer, for foreign tourists the history and work of our library was put on show.

The Reference Service records 207 written informations (from these 107 given to abroad.) 38 inquires required thorough literary research work both as regards quantity and quality. As an example the compilations for Albert Tezla, Professor of the University of Minnesota, for his work: An introductory bibliography to the study of Hungarian authors, and the compilation of the Hungarian part for the Parks bibliography, The literature of the World in English translations should be noted. Our Theatre Collection prepared among others, similarly to foreign request, the bibliography: „Estonian dramatists on Hungarian Stage”.

Bibliographical work

The majority of the works concerning the Hungarian National Bibliography was done by the Bibliographical Department, smaller parts of the work performed by the special collections.

Magyar Nemzeti Bibliográfia (Hungarian National Bibliography) and Magyar Folyóiratok Repertóriuma (Repertory of Hungarian Periodicals) have been published in fortnightly issues.

The yearly cumulations of the material comprised by the issues of Magyar Nemzeti Bibliográfia have been published under the title „Magyar Könyvészet” and all those publications of several years compilations which serve as supplements to the yearly bibliography. The cumulation for the year 1965 has already appeared, the 1966 volume was compiled but was at press only at the end of the year. From among the several years' compilations volume 1961–64 of *Magyar Bibliográfiák Bibliográfiája* (Bibliography of Hungarian Bibliographies) and the 1964–63 volume of *Magyarországon megjelent grafikai plakátok és metszetek címjegyzéke* (Title list of graphic posters and engravings appeared in Hungary) were prepared and published.

In the series of the retrospective bibliographies the third volume of the 1945–60 cycle of *Magyar Könyvészet* (Technical Sciences, Technics) was compiled and edited.

Several bibliographical works were finished in manuscript and are at the press, e.g.: 5th volume, index of the 1945–60 cycle of *Magyar Könyvészet*, experimental volume of the *Magyar Hírlapok és folyóiratok jegyzéke* (List of Hungarian Newspapers and Periodicals) for the year 1965, on the period 1473–1500 of Old Hungarian Books, planned to be a joint publication with the Hungarian Academy of Sciences, first volumes of the reprints of the great retrospective bibliography *Magyarországi Könyvészet*.

The diversity of the library's activities prove that the creation of the whole system of the Hungarian national bibliography is considered a task of first importance. Our duty is to fill the existing gaps, even if it exceeds at present the possibilities of our library. The publications of the year 1967 are enumerated in table 5.

Central services of the library

Efforts were made to perform the duties in connection with the library's central services. The number of items handled in the Copyright Copy Division (915 626 pieces) was approx. identical with that of 1966.

In the course of the reconstruction of the book catalogues, their final system was established in the Division of Union Catalogues. The cards of 157 905 new acquisitions were placed into this catalogue and information was given to 10 956 inquiries. The number of information with the catalogue of the foreign periodicals was 14 547. The Division has edited the monthly: *Külföldi Folyóiratok Országos Gyarapodási Jegyzéke*, (National Acquisition List of Foreign Periodicals) in the series of social and natural sciences.

The number of applications received by the Interlibrary Loan Service was 23 586. The requested documents were procured and sent to applicants in Hungary in 18 638 cases and abroad in 2067 cases.

The International Exchange Service acted partly as the national centre of the international exchange of publications partly effectuated the library's own exchanges. In this capacity it maintained regular exchange relation with about 400 institutions of 60 countries. In the course of the year 19 942 books and periodical publications were sent abroad and 18 959 were received. As a Hungarian Centre it forwarded 6039 shipments arrived in cases from abroad and distributed them among the Hungarian consignees.

The exchange of duplicates among Hungarian institutions was made by the Book Distributing Division. Besides its current work, three tasks of importance were accomplished it finished the preparation of the library's duplicates for inclusion to the stock, distributed 26 688 volumes of the belletristic material collected from public libraries in the preceding years among the public libraries of 5 countries and continued processing and distributing the duplicates of periodical publications.

Management and direction of the library

Dr. Magda Jóbóru, Director in Chief of the Library has been on diplomatic service since 1966 and she was abroad in 1967 too. In her absence the direction of the library was entrusted to dr. Géza Sebestyén, Deputy Director in Chief.

The Board of the library assembled on ten occasions to discuss the basic problems of the current and long-term work.

Dr. Géza Sebestyén represented our library in Warsaw and in Moscow on the Directors' conference of the national libraries of the socialist countries.

Inter-state cultural agreements contribute to our direct relations with the Lenin State Library, Moscou, Deutsche Staatsbibliothek Berlin, Deutsche Bücherei Leipzig, Matica Srpska, Novi Sad.

In the frame of these agreements 6 collaborators of our library went on study tour abroad and one person won scholarship to Paris and one to Vienna.

In 1967 the scientific research work gained a wider ground in the library. Dr. Jenő Berlász, scientific collaborator and dr. Béla Dezsényi head of department were entrusted with the compilation of the library's history; beside them a nine-member working group elaborated the problems of detail. 31 of the research themes dealt with library science and 15 with subjects belonging to other branches of learning.

The construction of the library's new building has been going on. In the course of the year, the expenditure reached 15,6 million forint. In the works of planning and construction our library acted as consultant.

The activity of the Centre of Library Science and Methods

As a consequence partly of a change in the methodological work in the socialist countries, partly of the superintending role of the Ministry of Education, the year 1967 means a turning point in the activity of the Centre of Library Science and Methods.

In several fields of its activity of the sociological methods came into prominence and the preparations of orders and decisions for the Ministry of Education gained a growing ground.

A working group has been formed for the examination of the libraries' demands and readers' services and as a beginning the reading conditions of the workers have been thoroughly investigated.

The preparatory works of orders and decisions have been focussed on the compilation of the "codex of acquisition" determining the sphere of acquisition of the scientific and special libraries, on the establishing of the informational system of the people's economy, on the determination of the special sphere of authority and on the preparation of the statistical reform. On the research works in the field of library science appraisal and recommendations have been drawn up all over the country. Literary reviews have contributed to the success of the research works and the application of the results in practice.

The libraries' acquisitional work has been directed by the periodical "Új Könyvek" (Latest Books) and in the bigger country towns by the control of the holdings of libraries of various subject lines and by their collation with the demands. The index and subject word system of "Új Könyvek" have been elaborated. For the better fulfilment of the libraries requirements a recommendation for reprinting has been launched and effective help has been given to the libraries discarding their superannuated and redundant material.

In an effort to develop the network of public libraries, the conditions of the "district" libraries so far established and acting as intermediate among village libraries have been examined, the principals for the organization and activity of the so called "club libraries" uniting the village libraries and cultural clubs have been drawn up and architectural and furniture plans have been prepared for their accommodation and equipment.

In the interest of developing the informational activity of the public libraries our institution published the bibliographies and periodical specimen lists of the reference services of libraries of different types.

The propaganda work of the institution comprised the following activities: Publication of the quarterly "Eseménynaptár" (Calendar of important events) and conferences on the methods of propaganda, publication of a guide of ten sheets, a joint edition with the Népművelési Intézet (Institution of Adult Education) on the 50th anniversary of the Great Socialist October Revolution, a wide preparatory and advisory activity.

In addition, experts' opinion concerning development was granted to several libraries, the activity of "Könyvtárgépesítési szaktanácsadó állomás" (Advisory Committee for Mechanization of Libraries) and the advices given on library building and equipment are also important to be mentioned.

Besides our periodical publications (Könyvtári Figyelő, Gyorstájékoztató a magyar és külföldi könyvtártudományi irodalomról, Új Könyvek, Eseménynaptár, Könyvtáráépítés és Berendezés Füzetek) *Library Review. Express Information on the Hungarian and Foreign Literature of Library Science. Latest Books. Calendar of Important Events. Periodical on Library Building and Equipment.* As a part of the publications „Könyvtártudományi és

Módszertani Központ kiadványai" (Publications of the Centre of Library Science and Methods) a new series has been launched on the mechanization of library equipments. A guide has been compiled for the comparison of the old and new tables of the UDC and for the compilation of subject catalogues.

For special librarians qualifications of medium degree are granted on 2½ year training courses, the training has been promoted by a programme, lecture notes and text-books. (This year the number of students ran to 356.) On the extension courses the establishment of the informational system in connection with the new economic mechanism, the development of readers and reference service and the new working methods in children libraries were treated.

Besides editing periodicals of information and documentation, our institution set up the whole system of tracing the literature in this field, acquired after 1965 and published in limited number, a Hungarian-English subject-word index was also compiled. In the Express Information 7200 items were included. Translations of the special literature on library science have continuously been made, subject word and alphabetical catalogues of the translations have been published and the special library of the institution has been developed.